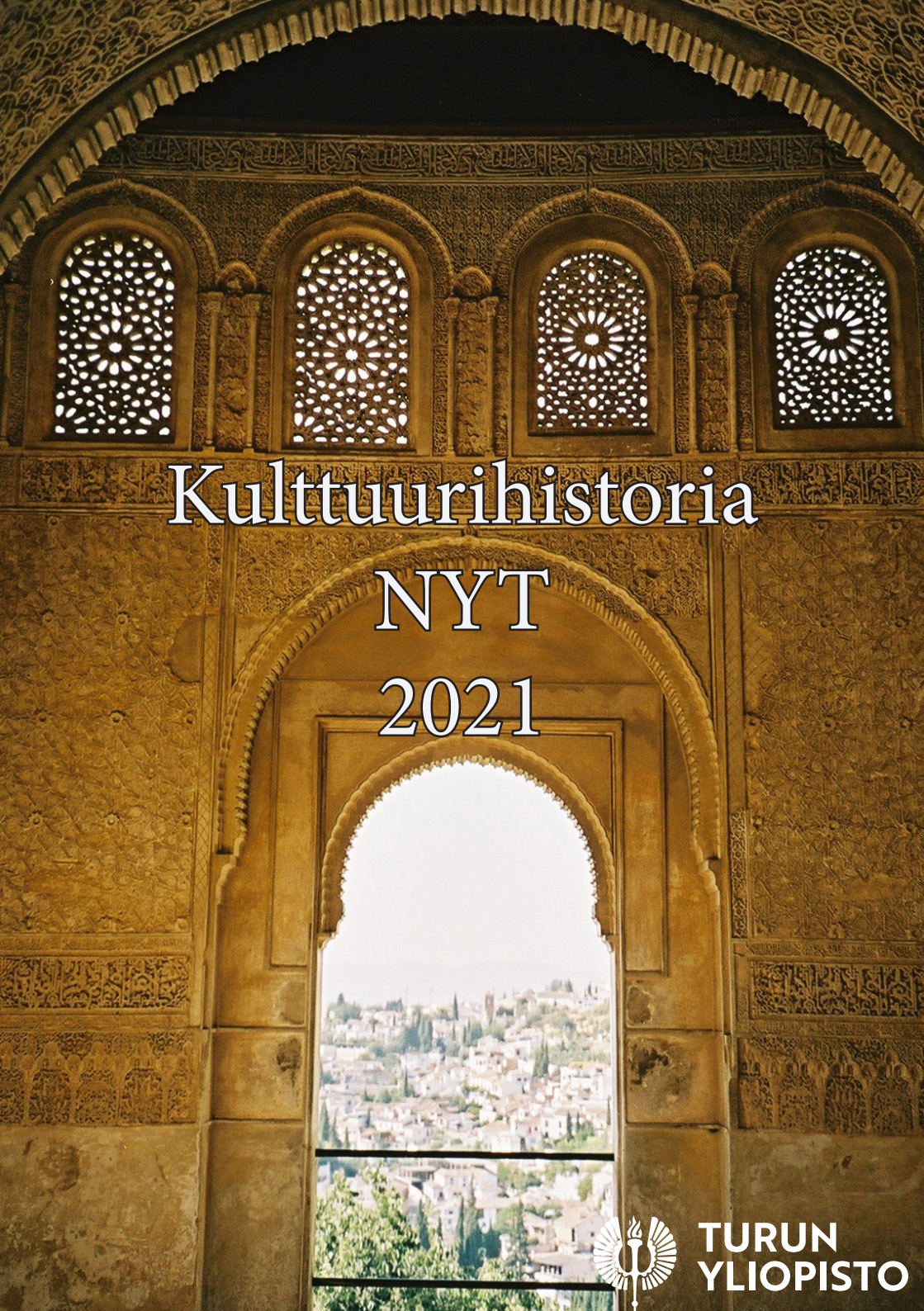

Kulttuurihistoria

NYT

2021

TURUN
YLIOPISTO

Sisällysluettelo

Pääkirjoitus	1
Kulttuurihistorian henkilökunta	3
Opiskelijoiden mietteitä kulttuurihistoriasta	4–7
Kurkistus tulevaan avoimessa yliopistossa	8–9
Verkko-opetuksesta oma juttu	9–10
Marjo Kaartisesta Taideyliopiston vararehtori	11
Kritiikin kuulumisia	12–13
Opiskelijajärjestöt	14
Kulttuurihistorian opinnäytteet vuonna 2021	15–17
Kulttuurihistorian väitöksiä	18–20
Oudoilla teillä ja oikeilla poluilla – Maisterin mietteitä	21–22
Tohtorialumni Ilana Aalto: tutkijasta ammatti-järjestäjäksi	23–25
Väitöskirjan tekijät	26–30
Kulttuurihistorian seuran toimintavuosi 2021	31–32
Seurat ja yhdistykset	33–34
Aboagora tuo tieteen ja taiteen yhteen	35–36
Tuoreita kirjajulkaisuja	37–40
Kulttuurihistorian tutkimushankkeita	41
Tutkimuskeskukset	42–43
XXVIII -Veikko Litzen luento	44–45
Kulttuurihistoria 50 vuotta	46–49
Tulevia tapahtumia	50

Pääkirjoitus

Maarit Leskelä-Kärki

Kun kirjoitan tätä, kesä on korkeimmillaan. Ylihuomenna on kesäpäivänseisaus ja alkukesän heleys on vaihtunut keskikesän runsauteen ja värikkyyteen. Takana on vaiherikas lukuvuosi, jota on ajoittain vietetty edelleen poikkeusolosuhteissa. Kevään myötä yhä useampi on kuitenkin palannut yliopistollakin työhuoneisiin ja useita kursseja on voitu pitää jo lähiopetuksena.

Juuri päättyneellä viikolla sain emännöidä elämänkerronnan tutkimuksen maailmankonferenssia, jonne oli saapunut ihmisiä aina Australiasta ja Etelä-Afrikasta saakka. Moni jäi tosin tulemattakin, ja saimme huomata, että niin pandemiaolosuhteet kuin Euroopassa käytävä sota vaikuttivat konferenssin toteutumiseen. Oli kuitenkin silmiinpistävää havaita se riemu ja keskustelun tarve, joka tutkijoilla oli, kun he vihdoinkin pääsivät tapaamaan toisinaan kasvotusten. Ilanvietossa moni tanssi Dynamon lattialla sydämensä kyllyydestä kahden vuoden tanssipaussin jälkeen.

Akateeminen elämä koostuu monenlaisista palasista: opettamisesta ja oppimisesta, ohjauksesta ja tieteellisistä keskusteluista, viikopalavereista, hallinnosta, tekstien

lukemisesta, kurssien suunnittelusta, konferenssiesitelmien kirjoittamisesta, käsikirjoitusten työstämisestä, tapahtumien järjestämisestä, iloisista kohtaamisista konferensseissa – ja monenlaisten tietokonejärjestelmien kanssa pelaamisesta.

Yliopistoyhteisö on laaja ja moninainen. Erityisen tärkeä osa sitä ovat opiskelijat. Kesätauon jälkeen, elokuussa odotammekin jälleen tapaavamme teidät, uudet opiskelijat. Tavoitteenamme on palata mahdollisimman laajamittaisesti lähiopetukseen, mutta ottaa talteen myös sitä hyvää, mitä monimuotoinen etäopetus on tuottanut. Odotamme teidän kohtaamisista niin opetuksen merkeissä kuin vapaamuotoisemminkin seminaarihuoneissa ja yhteisissä tapahtumissa. Yliopistoyhteisö pysyy elävänä ja kriittisenä vain silloin, kun kohtaamme toisemme ja käymme jatkuvaa keskustelua opettamisen ja tutkimuksen äärellä.

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos muutti uusiin tiloihin Arcanumiin keskellä pandemian alkua kesällä 2020. Ensi syksynä koko rakennus alkaa vihdoinkin valmistua, kun sen aulatilat ja muu osa rakennuksesta saadaan korjatuksi. Ensi lukuvuoden kuluessa koko laaja humanistinen tiedekuntamme kymmenine oppiaineineen pääsee ensimmäistä kertaa saman katon alle viehättävän, puistomaisen kasarmialueen kupeeseen. Toivomme, että yhteinen rakennus tuottaa myös uudenlaista yhteisöllisyyttä kahden pitkän poikkeusvuoden jälkeen. Kulttuurihistorian oppiaineen kanalta kuluva vuosi on monin tavoin merkityksellinen ja poikkeuksellinen. Vietämme oppiaineen perustamisen viisikymmenvuotisjuhlaa, ja pitkin syksyä meillä on useita juhlavuositapahtumia Turun linnassa järjestettävästä Studia generalia -sarjasta Keski-ikä-teoksen julkistamiseen sekä marraskuisiin vuosijuhliin. Oppiaineen menneisiin vuosikymmeniin sekä moniin tutkijoihin ja opettajiin voi tutustua blogimme juhlavuosisarjassa. Toivomme, että te opiskelijat osallistutte aktiivisesti tapahtumiin; olettehan juuri te mukana luomassa oppiaineen tulevaisuutta.

Myös henkilökunnassamme tapahtuu syksyn tullen muutoksia. Kulttuurihistorian vastuuprofessoriksi palaa Hannu Salmi viiden vuoden akatemiaprofessuurijaksoltaan. Toinen professori Marjo Kaartinen taas lähtee viideksi vuodeksi Taideyliopiston vararehtoriksi. Marjon sijaisena, oppiaineen toisena professorina jatkan ensi lukuvuoden ajan minä. Yliopistolehtorin tehtävää sijaisnani hoitaa Marika Räsänen. Syksyn ajan yliopisto-opettaja Paavo Oinonen on tutkimusvapaalla, ja hänen tehtävänsä hoitaa dosentti Silja Laine. Toisena yliopisto-opettajana on Sakari Ollitervo. Oppiaineen avoimen yliopiston lehtori Hanne Koivisto jäi kesällä eläkkeelle, ja koko laajassa historian oppiaineryhmässä on useita uusia opettajakasvoja hoitamassa määräaikaissäilyliopisto-opettajantehtäviä.

Toivotan kaikille elämyksellistä ja innostavaa uutta lukuvuotta 2022-2023!

19.6.2022

Kulttuurihistorian henkilökunta

Koronasta johtuneet kokoontumisrajoitukset ovat viimein hellittäneet ja kulttuurihistorian henkilökunta on päässyt tapaamaan kasvokkain. Heitä hymyilyttää kesä ja kokoustauko.

Takarivissä ovat: Jukka Sarjala (vas.), Petri Paju, Heidi Kurvinen, Hannu Salmi, Miira Vuoksenranta, Sakari Ollitervo, Harri Kiiskinen, Paavo Oinonen, Teemu Immonen, Heidi Hakkarainen ja Hanne Koivisto.

Eturivissä ovat: Niina Siivikko(vas.), Maarit Leskelä-Kärki, Anni Hella, Marika Räsänen ja Marjo Kaartinen.

Paluu yliopistolle

Annukka Ahola

Olen Annukka ja saavuin syntymäkaupungistani Mäntästä Turkuun opiskelemaan tämän vuosituhatosen varhaisina vuosina. Tätä kirjoittaessani olen yhä virallisesti suomen kielen pääaineopiskelija, mutta aikomukseni on tehdä maisteriopinnot kulttuurihistoriaan. Vietin useamman välivuoden opinnoista työelämään tutustuen, kunnes eräs pandemia toi tullessaan huomattavan määrän vapaa-aikaa ja pitkät kävelyt, joiden aikana huomasin ajatusteni kiertävän yhä useammin kohti keskeneräisiä opintojani ja keksin lukuisia oivallisia tutkielma- ja tutkimusaiheita, tosin

kaikki sivuaineeni kulttuurihistorian parista. Hyvän tovin vatvottuani ja monta kilometriä lisää käveltyäni ja hiihdettyäni päätin tarttua toimeen ja elvyttää opinto-oikeuteni, ja muutamaa sähköpostia myöhemmin, kulttuurihistorian oppiaineen avuliaan ja ystävällisen henkilökunnan opastamana, olin valmis kiipeämään takaisin Yliopistonmäelle.

Vaikka syksyn opinnot alkoivat etänä, huomasin pian, että minut aikoinaan jo kulttuurihistorian peruskurssilla vallannut innostus ja ihastus olivat yhä tallella. Minua viehättää ennen kaikkea oppiaineen uteliaan ennakkoluuloton lähestymistapa historian tutkimukseen, tutkimusaiheiden laaja kirjo ja syvyys,

sekä hienolla tavalla monitieteellinen olemus. Koska minulla oli perusopinnot jo kasassa, pääsin aloittamaan paluuni aineopinnoista ja keväällä tein sivuaineen kandidaattitutkielman, mikä viimeistään pyyhki pölyt näpikseltä. Kenties isoin ero 2000-luvun alun opiskeluun onkin luento & tentti-muotoisten suoritusten korvautuminen pitkin kurssia tehtävillä esseillä ja muilla aktivoivilla kirjoitustehtävillä, jotka ovat pienen alkushokin jälkeen osoittautuneet itselleni mieluisaksi ja palkitsevaksi opiskelutavaksi. Sain myös huomata, että siinä missä aiemmin olin erityisen kiinnostunut lähihistoriasta, innostuin syksyn ja talven aikana keskiajantutkimuksesta, ja päädyin tekemään kandini myöhäiskeskiaikaisista puutarhoista.

Itselleni historian tutkimuksessa on kiehtovinta saada mahdollisuus pyrkiä ymmärtämään ihmisen ajatus- ja kokemusmaailmaa eri aikoina, ja etsiä menneiden elämien heijastumia meidän aikaamme säilyneistä eletyn arjen ja juhlan kuvastajista. Kulttuurihistorian opiskelussa on upeinta sen valmius vastata niin menneisyyttä kuin nykyisyyttä koskevaan uteliaisuuteen.

Välivuosikymmenen jälkeen

Jimi Tikkanen

Monet pitävät lukion jälkeen väli-vuoden ennen korkeakouluopintoja - minä pidin välivuosikymmenen. Historia kiinnosti minua kovasti jo lapsesta saakka, mutta pidin itseäni kyvyttömänä opiskelemaan yliopistossa. Kiinnostukseni historiaan ei kuitenkaan koskaan lakannut, vaan luin ahkerasti populaareja historiategoksia. Tehtaan lastauslaiturilla lounastauolla lukemani *Suola: Eräs maailmanhistoria* (2007) oli teos, joka lopulta herätti minut. Kirjassa tietokirjailija Mark Kurlansky tarkastelee suolan kulttuurihistoriaa ja valottaa erilaisia suo- laan kytkeytyviä globaaleja kehityskaaria antiikista nykyaikaan. Kirjan yleistajuisuus ja kiehtova näkökulma tekivät minuun syvän vaikutuksen, ja päätin hakea Turun yliopistoon opiskelemaan historiaa. Pääsin sisään toisella yrittämällä vuonna 2016. Lie- nee ilmiselvää, että valitsin pääai- neekseni kulttuurihistorian.

Kandidivaiheessa opiskel- lin sivuaineina yleistä historiaa ja ympäristötiedettä sekä kiinan kiel- tä. Kulttuurihistorian kandidityöni meni hieman mönkään, sillä eksyin käsittelemään siinä aihetta, joka ei juuri kiinnostanut minua. Tästä köm- mähdyksestä oli lopulta hyötyä punta- roidessani gradun aihetta.

Maisterivaiheeni alkoi syksyllä 2019 vaihto-opinnoilla Oslon yliopis- tossa. Vaihdon suurin anti oli elokuva-

historian kurssilla keksimäni graduai- he. Elokuvat olivat aina olleet minulle tärkeitä, mutta ajan myötä aloin ym- märtämään niiden merkityksen ih- misten ajattelutapojen muokkaajana. Gradussani tarkastelin yhdysvaltalai- sen toimintaelokuvan, *Waterworldin* (1995), tapaa käsitellä ilmastokriisiä. Lähestyin aihettani sillä innolla, jonka jo Suola-kirja minussa aiheutti. Kur- lanskyn tapa avata maailmanhisto- riaa niinkin pienen asian kuin suolan kautta innoitti minua tarkastelemaan tutkimuskohdettani mahdollisimman monesta näkökulmasta pitäen koko- naisuuden kuitenkin selkeänä ja yleis- tajuusena. Työssäni käsittelen suoras- taan typerän hömppäelokuvan kautta esimerkiksi apokalypsiä, varhaista ympäristöliikettä, amerikkalaistailmas- topolitiikkaa, tieteisfiktiota, lännene-

lokuvaa ja luonnon sukupuolittamista.

Maisterivaiheen opintoni jäivät varsin suppeiksi, sillä sisällytin tutkintooni pääaineen lisäksi vain ympäristötieteen aineopinnot. Tämä oli tosin gradun kannalta hyvä ratkaisu, sillä pystyin keskittämään siihen kaiken tarmoni. Koin tutkielman tekemisen erittäin mielekkääksi. Itselleni sopivin työskentelytapa oli kirjoittaa joka arkipäivä 3–4 tuntia.

Mieluisinta koko projektissa oli vapaus työskennellä oman aikatauluni mukaan. Tehdastyöläisenä minulla ei koskaan ollut mahdollisuutta lähteä keskipäivällä työpisteeltäni kävelylle tuulettamaan aivojani. Tutkielman tekeminen oli toki vaikeaa ja välillä turhauttavaakin, mutta ei ollut pulmaa, jota ei olisi voinut Aurajokea pitkin kävelemällä ratkaista.

Waterworld Universal Studios Hollywood -teemapuistossa

Kurkistus tulevaan avoimessa yliopisto-opetuksessa

Suurin muutos avoimen opetuksessa tulee olemaan kulttuurihistorian verkko-opetusta pitkäjänteisesti kehittäneen ja toteuttaneen yliopistonlehtori Hanne Koiviston eläköityminen. Avoimen opiskelijoille saman opettajan läsnäolo useilla kursseilla on luonut jatkuvuutta ja ennustettavuutta. Tulevana lukuvuonna historian ja arkeologian perusopintojen verkko-opintoja tuutoroi useampi tuntiopettaja. Tuutorikaartista löytyy onneksi vahvaa kokemusta ja kehittämisintoa. Avoimen tuutorina toimiminen onkin erinomainen tilaisuus väitöskirjatutkijoille saada opetuskokemusta ja päästä kokeilemaan yliopistopedagogisissa opinnoissa opitua käytännössä. Avoimen opetuksen kokonaisuuden kannalta on merkittävää, että yksi elokuussa aloittavista uusista yliopisto-opettajista jatkaa Hannen työtä koordinoimalla avoimen opetusta ja tuutoroimalla avoimelaisia historian aineopinnoissa – toki osana muuta työtään.

Panostamme siis jatkossakin tiiviiseen yhteistyöhön tutkinto-opetusta ja avoimen opetusta suunnittelevien ja toteuttavien opettajien ja tuutoreiden välillä. Toukokuun lopulla arvioitiin ja kehitettiin yhdessä avoimen tänä lukuvuona ensi kertaa kokonaan verkossa toteutettuja perusopintojen kursseja. Tuloksena saatiin jakoon esimerkiksi ideoita ja

vinkkejä Moodlen rakentamiseen, selkeään kirjallisesti tapahtuvaan ohjaukseen sekä arviointiperusteiden aukikirjoittamiseen.

Tulevana lukuvuona saadaan ensimmäistä kertaa avoimen tarjontaan myös nykymuotoiset historian aineopinnot kokonaisuutena. Opetus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä tutkinto-opetuksen kanssa samoja oppimateriaaleja hyödyntäen. Teemaattisissa opinnoissa tarjontamme laajentavat humanistisen verkko-opetuksen verkkokurssit, kuten ”Matkakirjallisuus kulttuurihistorian lähteenä” ja ”Kulkutautien historiaa”. Jatkossakin sekä perus- että aineopintojen kursseja voi opiskella myös yksittäin, ja jos opiskelukärpänen puraisee oikein kunnolla, avoimen

opintojen kautta on mahdollisuus haakea tutkinto-opiskelijaksi.

Anu Laukkanen, suunnittelija, Avoin yliopisto ja jatkuva oppiminen, anu.laukkanen@utu.fi

Verkko-opetuksesta oma juttu

Hanne Koivisto

Tulin kulttuurihistoriaan töihin vastavalmistuneena filosofian kandidaattina vuonna 1986, ja olen siitä asti työskennellyt oppiaineessa, enimmäkseen avoimeen yliopisto-opetukseen suuntautuneena lehtorina. Sijaintini oppiaineen ja avoimen yliopiston rajapinnassa on ollut antoisa – olen voinut kuulua kumpaankin työyhteisöön ja soveltaa niiden menettely- ja ajattelutapoja työhöni.

Työvuosieni alkaessa sekä kulttuurihistorian oppiaine että avoin yliopisto elivät voimakkaan kasvun kautta – kumpaankin virtasi opiskelijoita runsain joukoin. Kulttuurihistoria oli oppiaineena nuori, ennakkoluuloton ja erilainen kuin perinteiset historia-aineet. Kaikkialta maasta tuli opiskelijoita, jotka ottivat innolla vastaan tarjoamamme avoimen yliopiston kulttuurihistorian opinnot – ne olivat heille täysin uutta, ihmisen kokoista historiaa. Esikuvat ja ideat avoimen yliopiston toimintaan tulivat ulkomailta – London Open University oli maailmankuulu korkeatasoisesta kustannustoiminnastaan ja tv:n opetusohjelmistaan, joi-

ta muuten *Keeping up Appearances* -komediasarjan Onslowkin (Geoffrey Hughes) seurasi ”tutkintotavoitteisesti” herättäen tiedoillaan huomiota. Toinen esikuvamaa oli Australia, jossa oli otettu käyttöön paitsi radio-, myös puhelinopetus harvaanasutun maan erityistarpeisiin.

Meidän versiomme etäopetuksesta oli yhteistyöopistojen verkoston luominen. Opettajat tekivät opistoihin intensiivijaksojen opetusvierailuja, järjestivät puhelinopetus-tuokioita ”Ihmelaite Daromella”, kuten kaiutinpuhelinta kutsuttiin ja laativat opetusmateriaaleja, joiden pohjalta opintoryhmät työskentelivät. Minusta oli aina kiinnostavaa käydä opettamassa näissä yhteistyöopistoissa, joita oli ympäri maata. Laajimmillaan toiminta oli 1990-luvun lamavuosina,

jolloin opetusministeriö tuki rahallisesti avointa yliopistoa työttömien aktivoimiseksi. Tällöin yksikössämme työskenteli viisi henkilöä opetuksen ja opetushallinnon eri tehtävissä, etä- ja iltaopetuksessa sekä myöhemmin verkko-opetuksessa.

Verkko-opetuksen pedagogisessa kehittämisessä avoin yliopisto oli ensimmäisten joukossa. Kulttuurihistorian kurssit olivat vahvasti tuutoroituja ja niillä käytettiin uusia opiskelutapoja perinteisen luennoinnin ja tenttimisen sijaan. Verkko-kurssituutorit ohjasivat opiskelijoita ilmaisemaan itseään kirjoittamalla, syväprosessoimalla ajatuksiaan ja kommentoimalla toistensa tekstejä. Suurimmillaan näiden kurssien suo-

sio oli vuosituhaten alussa, ja myös oma työnkuvani siirtyi yhä enemmän verkko-opettamiseen.

Kulttuurihistorian kurssien verkko-opetuksesta tuli oman opettajuuteni mieluisin ja palkitsevin vaihe, kun sain seurata niin monen lahjakkaan opiskelijan edistymistä ja siirtymistä yliopisto-opiskeluun, joitakin jopa jatko-opiskelijaksi aina väitökseen saakka. Nimenomaan kirjoittamalla opettaminen ja samalla kulttuurihistoriallisen kirjoittamisen opettaminen eri muodoissaan olivat minun juttuni. Ne harjaannuttivat myös omaa kirjallista ilmaisua niin, että tulin samaan aikaan kirjoittaneeksi kaikenlaista muutakin, mikä liittyi kulttuurihistorian oppiaineen tutkimusintresseihin.

Marjo Kaartisesta Taideyliopiston vararehtori

Anu Kellokangas

Kulttuurihistorian professori Marjo Kaartinen on valittu Taideyliopiston koulutuksesta vastaavaksi vararehtoriksi kaudelle 1.8.2022–31.7.2027. Hän siirtyy tehtävään Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen johtajan paikalta. Kaartinen on toiminut yli 30 vuotta kulttuurihistorian oppiaineessa tutkimus- ja opetustehtävissä. Hän on ansioitunut tutkija ja muun muassa vuonna 2006 Tieteentekijät ry valitsi hänet vuoden Tieteentekijäksi.

”Vasta kesän aikana on alkanut pikkuhiljaa hahmottua, mitä kaikkea tuleva työ tarjoaa. Päävastuualueenani Taideyliopiston vararehtorina on koulutus. Käytännössä vastuullani tulee olemaan koko koulutuksen strateginen johtaminen. Lisäksi työhöni kuuluu Taideyliopiston avoimen kamppuksen toiminnan kehittämistä.”

Kaartista kiehtoo uusi työ kokonaisuudessaan. ”Taideyliopisto on ollut olemassa kymmenen vuotta ja sen ovat muodostaneet itsenäiset hienot akatemit Kuvataideakatemia, Teatterikorkeakoulu ja Sibelius-Akatemia, joilla kaikilla on omat perinteensä.”

Opintosuunnitelmien laajaa yhtenäistämistä ja uudistamista ei ole vielä tehty. Kaartisen olisi tarkoitus uudessa tehtävässään sujuvoittaa akatemiarajojen yliastumista, jotta akatemioiden välinen ristiinopiskelu helpottuisi. Häntä kiinnostavat isot

© Anu Kellokangas

projektit, joissa on myös konkreettinen ruohonjuuritason hyöty yksittäisille opiskelijoille.

”Omassa tutkimuksessani olen kohdassa, jossa voin hengähtää ja miettiä, mitä oikeasti haluan tehdä. Varmuudella saan tutkia, mitä itse haluan, sillä tutkimus tulee olemaan kokonaan vapaa-ajalla tehtävää.” Kaartinen toivoo tulevaisuudessa pääsevänsä vielä myös vetämään jonkinlaista tutkimushanketta. Hän pitää siitä, että hankkeet ovat tilaisuus tuoda työmahdollisuuksia nuorille tutkijoille. Mutta ennen kaikkea Kaartinen haluaa nyt paneutua ja perehtyä uuteen työtehtäväänsä.

Kritiikin kuulumisia

Maisa Arvonen

Vuosi 2022 on jo kevään osalta osoittautunut erilaiseksi Kritiikille kuin kaksi aiempaa vuotta. Tammikuun alussa koettu tilanne koronapandemiatilanteen pahenemisesta johtuen ja siitä syntyneet pelot kaiken ainejärjestötoiminnan uudelleen keskeytymisestä osoittautuivat onneksi lyhytkestoisiksi. Helmikuun lopussa ja maaliskuussa kaikki rajoitteet purkautuivat, joten toiminta on vihdoinkin päässyt palaamaan täyteen mahdolliseen tehoonsa. Vuosina 2020 ja 2021 koettiin joitain pilkahduksia normaaliin palaamisesta aina ajoittain, mutta usein normaalimpia ajanjaksoja aina seurasi rajoitusten kiristyminen ja siten toiminnan sopeuttaminen ja supistaminen. Tämän kevään jälkeen tilanne näyttää positiivisesti siltä, että Kritiikin toiminta pystyy palaamaan normaaliin ja pysymään siinä.

Tämän normaalin toiminnan mahdollisuus on antanut paljon uusia tilaisuuksia ja kokemuksia. Kritiikkiläiset ovat päässeet tapaamaan toisiaan, muiden alojen opiskelijoita sekä oppiaineiden henkilökuntaa kasvokkain. Kritiikki on järjestänyt muun muassa erilaisia juhlia, kulttuuritapahtumia sekä liikuntatapahtumia. Henkilökunnan kanssa on päästy järjestämään kerran kuussa tapahtuva yhteinen kahvipäivystys Arcanumin tiloissa. Tilaisuuksia kohdata toisiamme ja viettää aikaa yhdessä on onnistututtu jäl-

© Pauliina Vuotikka

leen tarjoamaan. Toiminta on kevään osalta näyttänyt hyvin samanlaiselta kuin ennen pandemiaa, ainakin näin omasta jo viidennen vuoden kritiikkiläisen näkökulmastani katsoen.

Joitakin vaikeuksia on myös ollut sekä yliopistolla että järjestötoiminnassa pandemian jälkeen. Olen itse keskustellut aiheesta muiden järjestöjen puheenjohtajien kanssa, sekä lukenut aiheesta kirjoitettuja uutisia. Tulokset näyttävät siltä, että moni opiskelija ei enää liiku kampusalueella samalla tavalla kuin aiemmin. Tämä ei toisaalta ole yllättävää, sillä moni saattoi viettää noin kahden vuoden ajanjakson eristäytyneenä, ja on siten tottunut hoitamaan opintojaan kotoa käsin, eikä esimerkiksi ainejärjestötoiminta tai opiskelijakulttuuri ole tullut tutuiksi. On myös raportoitu siitä, että luentosaleihin ei enää haluta saapua,

vaan opinnot mieluummin suorite-
taan etänä. Tätä on jonkin verran ol-
lut huomattavissa myös Kritiikissä,
vaikka tapahtumiin saapuukin usein
runsain mitoin jäseniä. Esimerkiksi
päiväsaikaan kampuksella toimistolla
järjestetyt kahvipäivystykset eivät ole
houkutelleet nuorempien vuorikurs-
sien jäseniä samalla tavalla mitä aikai-
sempina vuosina ennen pandemiaa.
Kyseessä voi toki olla monen sattuman
summa, mutta tämä on mahdollisesti
yksi selittävä tekijä. Pandemian vaiku-
tukset näkyvät varmasti pitkään, mut-
ta tulevaisuus näyttää kuitenkin omas-
ta näkökulmastani positiiviselta.

Kritiikissä pyritään vuosittain
kartoittamaan jäsenistön toiveita eri-
tyisesti toiminnan suhteen kyselyiden
avulla loppuvuodesta, joten todennä-
köisesti tämän vuoden tulokset an-
tavat ensi vuodelle paljon ajateltavaa.
Uusien opiskelijoiden saapuessa tänä
syksynä ja koronapandemiafuksien
2020 että 2021 suunnatessa jo ylem-
mille akateemisille vuosille toiminta
muuttuu. Tänä vuonna olen itse huo-
mannut monen järjestön perinteen
säilyvyyden tärkeyden, mutta myös
sen merkittävän voimavaran, että uu-
det toimijat muokkaavat järjestöä ja
sen perinteitä. Tilanne, jossa monen
vuosikurssin ollessa kokematon jär-
jestön perinteistä luo varmasti mones-
sa järjestössä kiintoisaa keskustelua
siitä, mitkä ovat sellaisia perinteitä,
jotka halutaan säilyttää ja mitkä sel-
laisia, joita voisi muuttaa. Vai onko
tulossa kenties jotain sellaista, mitä
kukaan ei koskaan ole osannut ajatel-

la, ja siten suuria uudistuksia. Siihen
minä en valitettavasti osaa vastata,
mutta todennäköisesti vuoden 2023
hallitus osaa. Lähes kahden vuoden
ajan toiminta on ollut rajoitettua jol-
lain tavalla, ja viimein kun toimintaa
pystyy järjestämään vapaasti, on kiin-
toisaa nähdä, millaista Kritiikistä toi-
votaan tuleville vuosille ja millaiseksi
ainejärjestömme muokkaantuu.

Kaiken kaikkiaan kevät on su-
junut Kritiikin näkökulmasta varsin
onnistuneesti. Olemme saaneet vii-
mein juhlia, tutustua, vaihtaa ajatuksia
ja kohdata toisiamme. Tämä mahdol-
lisuus tuntuu etuoikeudelta verrattu-
na kahteen aikaisempaan vuoteen, ja
tämän vuoden hallitus ottaa kaiken
ilon irti toiminnan järjestämisen mah-
dollisuudesta, oli kyseessä sitten kou-
lutuspolitiikka, urheilu, kulttuuri tai
ihan vain täysien kahvipannujen keit-
tely toimistotiloissamme.

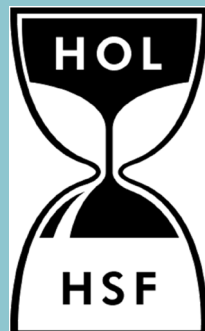
Kritiikki ry

Kritiikki on Turun yliopiston vuonna 1958 perustettu historia-aineiden ainejärjestö. Yhdistyksen tärkeimmät tehtävät ovat alan opiskelijoiden etujen ajaminen yliopisto-organisaatiossa ja jäsenten integroiminen opiskelijaympäristöön erilaista vapaa-ajan toimintaa järjestämällä. Yhdistys julkaisee myös neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Kritiikki-lehteä, joka on ilmestynyt vaihtelevilla nimillä vuodesta 1960 saakka. Kaikki Turun yliopiston historian opiskelijat ovat tervetulleita osallistumaan Kritiikin toimintaan.

Historian Opiskelijain Liitto (HOL)

HOL on kaikkien suomalaisten korkeakoulujen historian opiskelijoiden kattojärjestö, joka valvoo ja ajaa historian opiskelijoiden etua. Liittoon kuuluu 11 ainejärjestöä seitsemästä eri yliopistosta. Seuran toiminnan näkyvin osa on vuosittaiset kevät- ja syysseminaarit, jotka toimivat yhdysiteenä eri yliopistojen opiskelijoiden välillä. Seminaarien teemat pyritään valitsemaan järjestäjäkaupungin erityisosaamisalueiden mukaan. Kaikki Kritiikin jäsenet ovat automaattisesti myös HOL:n jäseniä.

International Students of History Association (ISHA)

ISHA on vuonna 1990 perustettu eurooppalainen historian opiskelijoiden yhteistyöjärjestö, jonka jäsen myös Kritiikki on. Järjestön tavoitteena on edistää kansainvälistä historian opiskelijoiden yhteistyötä. Turun ISHA:n osasto järjestää säännöllisesti tapahtumia kaupungin opiskelijoille.

Kulttuurihistorian opinnäytteet vuonna 2021

Marja Jalava

Kulttuurihistorian vuosi 2021 oli koronapandemiasta huolimatta tuottelias, sillä oppiaineesta valmistui neljä väitöskirjaa ja kuusitoista pro gradu -tutkielmaa.

Väitöskirjat keskittyivät tällä kertaa Yhdysvaltoihin ja Suomeen. Niko Heikkilä tutki Mustien Pantteerien ja Ku Klux Klanin mobilisatiota sekä FBI:n vastavakoilua 1964–1971, kun taas Pekka Kolehmainen tarkasteli rockmusiikin avulla USA:n kulttuurisotia 1980–1990-luvuilla. Suomen kulttuurihistoriaa edustivat Maija Mäkikallin tutkimus turkulaisen Boman Oy:n huonekalutaiteen modernisoitumista 1920–1950-luvuilla sekä Suvi-Sadetta Kaarakaisen tutkimus äitiyden ja digiteknologian käytön keskinäisyydestä.

Pro gradu -tutkielmissa erottui vahvana temaattisena painopisteenä kirjoittamisen ja muistamisen kulttuurihistoria, jossa tutkitaan elämän, kerronnan ja historian välisiä suhteita. Tähän ryhmään lukeutuvat Jouni Jäppisen, Jenna Saarenkedon, Suvi Takalon, Virve Tarkoman ja Elina Tuomisen tutkielmat. Osin edellisen kanssa päällekkäisenä teemana esiin nousivat kansalliseen, kulttuuriseen ja sukupuoliseen identiteettiin liittyvät kysymykset, joita tarkasteltiin muun muassa Ida Ijäksen, Jean Lukkarisen, Sanni Lumikon ja Sara Vallin graduissa.

Kulttuurihistoriassa perinteisesti suosittu teema on ollut myös elokuva- ja televisiotutkimus, jota vuonna 2021 edustivat Riikka Kallion, Tanja Pirneskosken ja Juuso Rekolan tutkielmat. Lisäksi Juho Laulajainen pureutui historianfilosofisesta näkökulmasta historiallisen tiedon problematiikkaan, Eeva Bang kirjojen keräilyyn ja Mervi Teerikangas-Järvi ilmastonmuutoskokemuksiin 2000-luvun alussa. Erikoismaininnan ansaitsee Julia Jylhän tutkielma lapsipiikojen muistoista 1800–1900-lukujen vaihteen Suomessa, jonka Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura (THPTS) palkitsi oman alansa parhaana pro graduna lukuvuosina 2019–2021 ilmestyneiden tutkielmien joukosta.

Ajallisesti pro gradu -tutkielmat jakautuivat kulttuurihistorialle nykyään tyypilliseen tapaan siten, että ne kaikki sijoittuivat 1900-luvulle tai jopa aivan lähihistoriaan eli 2000-luvulle. Maantieteellinen painotus oli tällä kertaa selkeästi Suomi-voittainen. Suomea tai suomalaisten suhteita muuhun maailmaan käsiteltiin kolmessatoista tutkielmassa, kun taas kolme gradua sijoittui Eurooppaan tai Yhdysvaltoihin. Opinnäytteissä käytetty lähdeaineisto oli kulttuurihistorialle ominaiseen tapaan hyvin monipuolista.

Lämpimät onnittelut vielä kerran kaikille valmistunei-

den opinnäytteiden tekijöille!

Valmistuneet opinnäytteet

Väitöskirjat:

HEIKKILÄ, NIKO: Reactionary and Revolutionary Mobilizations: The Ku Klux Klan, the Black Panther Party, and FBI Counterintelligence, 1964-1971

KAARAKAINEN, SUVI-SAETTA: Äidin rajat – mediateknologinen toimijuus työelämän tietokoneistumisesta sosiaalisen median aikakaudelle

KOLEHMAINEN, PEKKA: Rock, Freedom, and Ideologies of “Americanness:” U.S. Culture War Debates of the Late Twentieth Century

MÄKIKALLI, MAIJA: Laatuhuonekaluja koteihin: Boman, moderni ja suomalaisen huonekalutaiteen murros 1920-luvulta 1950-luvulle

Pro gradu -tutkielmat:

BANG, EEVA: Rakkaudesta kirjoihin: kirjojen keräily ja keräilijöiden yhteisö Bibliophilos-lehdessä 1942–1953

IJÄS, IDA: ”Uinti – ja minä tunnen houkutusta sanoa: vain uinti – on oleva naisten urheilu.” Naisuimari suomalaisissa urheilulehdissä 1919–1929

JYLHÄ, JULIA: ”Maailmaa palvelemaan”: Lapsipiikojen muistot työn-

teosta ja palveluspaikoista 1800- ja 1900-lukujen vaihteen Suomessa

JÄPPINEN, JOUNI: Ikuiset separat. Tytärsaarelaisten ja virolaisten ystävyysuhteet 1920–1930-luvuilla

KALLIO, RIIKKA: Reinikainen – Koko kansan poliisi. Poliisista välittyvät miekkuvat 1980-luvun televisiosarjassa

LAULAJAINEN, JUHO: Yhtä keksittyä kuin löydettyä? Historiankirjoituksen filosofian historia ja historiallisen tiedon ongelma

LUKKARINEN, JEAN: Kirjeenvaihtoa, vertaistukea ja vaikutustoimintaa. Dreamwear Club ry, sukupuolivähemmistöjen toimijuus ja toiminnan tilat Suomessa vuosina 1990–2011

LUMIKKO, SANNI: Voitto ihmishengelle – vai brittiläisyydelle? Brittiläisen identiteetin rakentuminen Mount Everestin valloituksen uutisoinnin yhteydessä The Times-lehdessä (1951–1953)

PIRNESKOSKI, TANJA: Depictions of female suffering in Carl Theodor Dreyer’s films in 1922–1928

REKOLA, JUUSO: Tappava peli: Ydinaseiden uhka elokuvissa Sotaleikit (1983) ja Vaarallinen projekti (1986)

SAARENKETO, JENNA: Suomen lotat Kolmannen valtakunnan vieraina. Lot-

tien kokemuksia palkinto- ja virkistysmatkoilta Saksaan vuosina 1943—1944

TEERIKANGAS-JÄRVI, MERVI: ”Ilmastomuutos pakottaa katsomaan peiliin”. Ilmastomuutuskokemukset yhteiskunnalliskulttuuristen ilmiöiden heijastuspintana Helsingin Sanomien yleisönosastossa 2007–2009

TAKALO, SUVI: Kirjeitä murheiden luostarista. Mielen sairaudet ja potilaana olo Vankimielisairaalaan vuosina 1925—1939 hoidettavaksi otettujen miesten kirjeissä
TARKOMA, VIRVE: Singerin seurassa. Muistettuja käytäntöjä ja koke-

muksia Singer-ompelukoneesta toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa

TUOMINEN, ELINA: ”Tervehdykseni Sinulle täältä rintamalta ja kaunis kiitos kirjeestäsi” Nuoren karjalaisnaisen seurustelukirjeet sotavuosina 1942–1945

VALLI, SARA: Taistelu tiedosta. Saamelaisuuden rakentaminen Pedar Jalvin julkaistussa teksteissä 1900-luvun alussa

Klarinetit soivat tammikuun väitöksessä

Janne Palkisto

Väittelin lauantaina 15.1.2022 aiheenani *Säveltäjä-klarinetisti Bernhard Crusellin ammatillinen toiminta ja vuorovaikutus Ruotsissa 1795–1833*. Minua lykästi saada sekä kustokseksi että vastaväittäjäksi minulle tutut ja turvalliset ihmiset; toinen ohjaajani Maarit Leskelä-Kärki teki onnistuneen debyyttinsä kustoksena ja vastaväittäjä professori Markus Mantere vaikutti alusta asti suhtautuvan klarinettiaiheeseen työhöni myönteisen uteliaasti. Jälkeenpäin muisteltuna kaikki sujui onnellisesti, ja silloin tällöin ruoka-kaupassa asioidessani havahdun siihen, että olen nykyään tosiaankin tohtori – se on identiteetti, joka vaatii vielä hieman työstämistä. Olen esimerkiksi miettinyt sen mukanaan tuomaa vastuuta.

Väitöspäivä varmistui syyskuussa 2021, eikä kukaan vielä silloin aavistanut, että myös tammikuussa järjestettävästä tilaisuudesta tulee taas yksi ”koronaväitös”. Olin ehtinyt tehdä paljon valmisteluja suurimuotoisen karonkan eteen, mutta laajalle levinnyt uusi virusmuunnos sulki loppuvuodesta yhteiskunnan, minkä takia kaikki juhlaravaukset piti viime tingassa perua. Väitöspäivää edeltävänä iltana vastaväittäjä ilmoitti altis-

© Csilla Firon
Kustos Maarit Leskelä-Kärki ja väittelijä Janne Palkisto.

tuneensa koronavirukselle. Onneksi saimme Markus Mantereen mukaan etäyhteydellä: heijastettuna valtavan kokoisena hahmona luentosalin valkokankaalle. Saliin sai rajoitusten takia ottaa vain 20 henkeä, mutta sain päälukuun mahtumaan klarinettikvarteton, joka avasi tilaisuuden soittamalla Crusellin B-duuri-marssin. Karonkan korvikkeena tarjosin kaikille paikalle saapuneille aterian Oobu-ravintolassa. Kauneimmiksi muistoikseni juhlapäivästä ovat jääneet pääohjaajani Susanna Välimäen puhe ja se, että hiljattain leskeksi jäänyt isäni Esko H. Koskinen jaksoi saapua paikalle ja pääsi verettämään omia muistojaan niin väitte-

lemisestä kuin vastaväittäjänä toimisesta. Sukumme on melko köyhistä oloista ponnistanut ja sotia paennut, ja se että olen isäni tavoin saanut mahdollisuuden opiskella ja toimia vapaan tieteen yhteisössä, synnyttää minussa kiitollisuutta. Nämä kiitokset ja rakkauden osoitukset haluan vielä kerran välittää kaikille niin oppiaineen kuin koko yliopistoyhteisön piirissä.

Boman ja moderni huonekalutaide

Maija Mäkikalli

Väittelin 16.10.2021 huonekalutaiteen modernisoitumista käsittelevällä tutkimuksella *Laatuhuonekaluja koteihin: Boman, moderni ja suomalaisen huonekalutaiteen murros 1920-luvulta 1950-luvulle*. Vastaväittäjänä oli dosentti Minna Sarantola-Weiss, Helsingin kaupunginmuseon tutkimusjohtaja, ja kustoksena toimi professori Hannu Salmi. Aloitin väitöskirjatutkimukseni apurahatutkijana ja tutkijakoulutettavana, mutta työ jäi kesken siirtäessäni hoitamaan lehtorin virkaa

Lapin yliopistoon vuonna 2005. Kun väitöskirja alkoi olla valmiina puolustettavaksi – ja juhlan aika – jännitykseni kohdistui lopulta pikemminkin pandemiatilanteeseen kuin itse väittelyyn. Onnistuisiko tilaisuus ja minkä kokoinen yleisö saapuisi seuraamaan väitöstä yliopistolle? Montako ihmistä voisin kutsua karonkkaan? Monet kollegat olivat kertoneet väitöstilaisuuden itsessään olevan lopultakin mieluisa tilanne, ja myös minä nautin haastavasta ja antoisasta keskustelusta ystävällisen, mutta vaativan vastaväittäjän kanssa. Juhlatkin saatiin juhlia, ei pitkän kaavan mukaan (koska korona!), mutta pitkän työrupeaman varrella kertyneiden rakkaiden työtovereiden ja läheisten kanssa. Kasarmin Valokin löysi jälleen kerran itsensä ja vieläpä lavalle! Seuraavana aamuna lähdin muissa työasioissa Inariin, ja koko päivän kestänyt matkanteko taittui edellistä päivää fiilistellen. Tunsin kyllä suurta kiitollisuutta työn valmistumisesta ja ihmisistä, joiden kanssa sain päivän viettää.

© Juha Tähkämaa

©Paavo Oinonen

Väitöstunnelmia

Pekka Kolehmainen

Kello oli kuusi aamulla, kun heräsin väitöspäivääni, perjantaina 26.11.2021. Kaikille tämä ei kai olisi erikoista, mutta minulle ajankohta on yleensä lähempänä petiin menemistä kuin sieltä nousemista, joten järkytys oli melkoinen. Väitös itse alkoi vasta yhdeltä, eli mitään syytä ajankohdalle ei ollut. Ehkä taustalla olivat hermot, ehkä alitajuinen halu asettautua tukemaan vastaväittäjäni, apulaisprofessori Katherine Rye Jewelliä, joka Yhdysvaltain itärannikolla heräsi aamuyön tunneilla väitökseeni, vieläpä Thanksgiving-juhlan jälkeisenä päivänä – seikka, jonka tajusin vasta kutsokseni Marjo Kaartisen avustuksella jälkikäteen.

Niin, väitökseni tosiaan toteutettiin etäyhteydellä, vaikka saliin

pääsikin yleisöä. Tekniikka pelasi, ja keskustelu tuntui merenkin taakse luontevalta. En jäänyt suuremmin haittailemaan lähiväitöksen pariin, vaikka toki siinäkin puolensa on.

Jewell oli pistänyt Zoomiin rock-henkisen taustakuvan tuomaan tunnelmaa tilaisuuteen. Väitöskirjani, *Rock, Freedom, and Ideologies of "Americanness": U.S. Culture War Debates of the Late Twentieth Century*, avasi rock-keskustelun kautta poliittisia maailmankuvia ja kulttuurikonflikteja 1900-luvun lopun Yhdysvalloissa. Ideana oli tutkia ideologioiden muotoutumista ja keskinäistä hankautumista populaarikontekstin kautta ja tämä välittyi myös hyvin vastaväittäjäni kysymyksistä.

Kai.

Suoraan sanoen en itse väitöstilaisuuden kulusta muista paljoakaan. Lähinnä muistan ne helpot, keskivälin kysymykset, joilla minun annettiin hengähtää. Silminnäkijähavaintojen pohjalta voi kuitenkin arvioida, että kysymykset vaikuttivat haastavilta, mutta että suoriuduin niistä hyvin. Luotan tähän, koska se hivelee egoani.

Joka tapauksessa, apulaisprofessori Jewell oli loistava tehtävässään. Alusta asti oli selvää, että olimme samalla aaltopituudella sekä tutkimuksen sisällön että keskustelun sävyn suhteen. Tilaisuudesta jäi rento, mutta asiapitoinen tunne. Toivon, että tapamme joskus kasvotustenkin.

Karonkkakin järjestyi lopulta. Siellä oli kivaa.

Oudoilla teillä ja oikeilla poluilla – Maisterin mietteitä

Jean Lukkarinen

Olen Jean Lukkarinen, viime syksynä valmistunut filosofian maisteri kulttuurihistoriasta, joka päättyi Liperistä opiskelemaan Turkuun vuonna 2016 haluttuaan yhdistellä opintoihinsa kulttuurihistoriaa ja kiinan kieltä. Opiskelemaan hakiessani olin ajatellut, että valmistuisin historian ja kiinan kielen opettajaksi, mutta toisin kuitenkin kävi. Päädyin valitsemaan pedagogisten sijaan sivuaineiksi kiinan ohella museologian sekä median, musiikin ja taiteentutkimuksen opintoja. Pää- ja sivuaineopintojen aikana annoin myös pikkusormeni mediahistorian teemoille ja sehän vei lopulta koko käden: kandissani nimittäin käsittelin 1980-luvun yhdysvaltalaisia musiikkivideoita ja niiden kuvauksia

eri ihmisryhmien seksuaalisuuksista.

Ennen kandia törmäsin kulttuurihistorian klassikot -kurssilla brittiläisen elokuvantutkija Richard Dyerin queer-teoriaa käsittelevään kokoelmateokseen *Älä katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa* (2002), jota luin innoissani kannesta kanteen janoten lisää. Dyerin jälkeen käsiini alkoi tarttua kirjastosta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historian tutkimusta käsitteleviä kirjoja pinoksi asti. Niitä lukiessani huomasin kuitenkin nopeasti, että sukupuolivähemmistöjä käsittelevä tutkimus puuttui etenkin meiltä Suomesta miltei kokonaan.

Koska olen luonteeltani ”mikä puuttuu, se paikataan” -persoonaa, en aikaillut tämän epäkohdan kanssa kovinkaan kauaa, vaan vein kulttuurihistorian henkilökunnalle eteenpäin ideaa siitä, että meilläkin voitaisiin opettaa transhistoriaa. Idea poiki ilokseni hedelmää 2021 keväällä järjestetyn trans- ja muunsukupuolisuuden historiaa käsittelevän kurssin muodossa. Samaan aikaan ravistelin myös kansallista historiantutkijoiden kenttää heräämään transhistorian puutteeseen julkaisemalla asiaa koskevan puheenvuoron Historiallisessa Aikauskasikirjassa.

Oma panokseni suomalaisten sukupuolivähemmistöjen historian aukkojen paikkaamiseen kulminoi-

tui lopulta pro gradu -tutkielmaani, jota varten kiersin haastattelemassa transvestiittien ja transfeminiinien tukijärjestön Dreamwear Club ry:n aktivisteja. Gradu on herättänyt paljon kiinnostusta ja olen sen valmistumisen jälkeen kiertänyt puhumassa tulokista muun muassa Yle Tieteen Juuso Pekkinen -radio-ohjelmassa. Hieman introvertille luonteelleni saamani mediahuomio on ollut sekä häkellyttävää että innostavaa, mutta tutkimukseni keräämä positiivinen palaute trans- ja tiedeyhteisöiltä on kannustanut minua jalkautumaan apurahahakemusten pariin mahdollista väitöskirjaa varten. Toiveena taivaanrannassa siintääkin siten suomalaisen transhistorian entistä laajempi tutkiminen kulttuurihistorian väitöskirjan muodossa.

Apurahahakemusten kirjoittamisen ohella olen valmistumisen jälkeen ollut esimerkiksi käsikirjoittamassa ja opastamassa queer-opastuskierroksia Arkkitehtuurimuseolla avautuneeseen Eläköön Wivi Lönn! -näyttelyyn ja osallistunut eurooppalaisia queer-tutkijoita yhteen kokoavaan Queering National Histories -työpajaan. Lisäksi työn alla on muutama seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaan liittyvä artikkeli, tulevan kesän pride-tapahtumien suunnittelu sekä osallistuminen asian tuntijahaastatteluun osana museonäyttelyn queeriyttämistä. Työtä siis riittää.

Tämän tekstin kirjoittamisen lomassa kävin myös noutamassa Vuoden humanistimaisteri 2021 -pal-

kinnon. Palkintopuheessani totesin, että en olisi pystynyt saamaan itsestäni irti täyttä potentiaalia ilman kulttuurihistorian ja HKT-laitoksen henkilökunnan sekä opiskelijoiden tarjoamaa tukea omille mielenkiinnonkohteille. Kannustankin siten kaikkia tarttumaan omiin vähän erikoisiltakin tuntuviin ideoihin ja olemaan rohkea. Nimittäin juuri ne oudot polut ja usko omaan kykyihin voivat avata sellaisia ovia ja teitä, joita ei olisi ikinä voinut kuvitella löytävänsä.

Kuten vanha kiinalainen sananlaskukin sanoo: ”vain päättäväinen ihminen voi löytää ratkaisun”.

© Manfred Antranas Zimmer,
Pixabay

Tohtorialumni Ilana Aalto: tutkijasta ammattijärjestäjäksi

Mikko Saira ja Anu Kellokangas

© Valentina Morales Buschman

Kuka olet?

Olen Ilana Aalto. Nykyisin esittelen itseni yleensä ammattijärjestäjänä, eli tällaisena tavara-asioiden asiantuntijana. Olen yrittäjä, joka tarjoaa verkkokurssien avulla apua kodin järjestämiseen. Taustaltani olen kuitenkin kulttuurihistorioitsija. Väittelin Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineesta vuonna 2012. Väitöskirjani käsitteli isyyden muutosta 1990-luvun vanhemmuuskeskustelussa. Ura-tarinani voisi otsikoida ”Tutkijasta bloggaajaksi” tai jopa ”Tutkijasta siivoojaksi”, kuten eräässä lehtijutussa kerran luki.

Mitä olet opiskellut ja miksi?

Aloitin yliopisto-opintoni avoimessa yliopistossa vuonna 1994 opiske-

lemalla espanjaa. Kulttuurihistoriaa päädyin lukemaan luultavasti siksi, että lukiossa minulla oli inspiroiva historianopettaja. Kulttuurihistoriasta innostuin, kun oppiaineen esitteessä mainittiin jotakin hajujen historiasta, jolloin koin ahaa-elämyksen, että tällaistakin voi historiassa tutkia! Sivuaikainena opiskelin kaikkea, mikä sattui kiinnostamaan, ainakin viroa, ympäristönsuojelua, filosofiaa, viestintää ja naistutkimusta. Vaikka soppa oli hyvin sekalainen, löydän nykyisestä työstäni teemoja, jotka linkittyvät lähes kaikkeen opiskelemaani.

Pari vuotta väitöksen jälkeen hakeuduin ammattijärjestäjäkurssille. Myöhemmin olen kehittänyt ammatitaitoani monella tavalla. Olen muun muassa opiskellut yritysjohtamista

oppisopimuksella omassa yrityksessäni. Kouluttauduin vuorovaikutusohjaajaksi, kun huomasin, että tavarat aiheuttavat riitaa ihmissuhteissa. Joskus olen kotikäynneillä joutunut keskelle puolisoiden sanaharkkaa, joka on johtunut tavaroista. Tällä hetkellä opiskelen ratkaisukeskeiseksi neuropsykiatriseksi valmentajaksi, sillä erilaiset neuropsykiatriset haasteet, kuten ADHD, ovat epäjärjestykselle altistavia tekijöitä.

Millaista oli opiskella kulttuurihistorian tohtoriksi?

Se oli inspiroivaa! Ympäristö ruokki ajatuksia ja oli turvallinen. Kaikki saivat olla sellaisia kuin ovat ja tutkia vapaasti sitä mitä haluavat. Olin lisäksi palkaton jäsen Naistutkimuksen tohtorikoulussa. Monitieteisyys on innostavaa, mutta ei välttämättä kauhean hyvä peliliike tutkijanuran kannalta.

Miten koet kulttuurihistorian opiskelujen vaikuttaneen työelämääsi?

Ihan valtavasti. En ikinä ajatellut kulttuurihistorian opintojen olevan koulutus, joka auttaa ymmärtämään ihmismielen koukeroita. Ihmisten tavarasuhteessa on paljon psykologiaa, ja ihmistuntemukseni pohjautuu kulttuurihistorian opintoihini. Jatko-opiskelijana olin mukana tekemässä verkkokursseja. Sitä kautta minulle tuli verkkopedagogista taustaa, mikä on rohkaissut verkkokurssibisnesten pariin. Kun blogistani tuli suosittu, media tuntui kiinnostuvan sanomisistani erityisesti, koska minulla on tohtorin

tutkinto. Ikään kuin tohtori olisi jonkinlainen oraakkeli, joka osaa sanoa asiat syvällisemmin. Median kautta saatu näkyvyys on tietenkin auttanut yrittäjyyttä.

Miten päädyit ammattijärjestäjäksi ja miksi?

Väitöskirjan valmistumisen jälkeen toimin muutaman vuoden post doc -tutkijana, mutta minuun oli iskenyt aikuisen ihmisen ammattikriisi. Laskin kerran, että olin jatko-opintoja varten tehnyt noin 80 rahoitushakemusta. Tutkijanuran epävarmuus toimi työntävänä tekijänä, kun mietin, mitä elämälläni tekisin. Kun vuonna 2014 menin ammattijärjestäjäkursseille, en ajatellut ryhtyväni ammattijärjestäjäksi saati yrittäjäksi, vaan että tekisin jonkinlaista havainnoivaa osallistumista aiheen parissa akateemista tutkimusta varten. Kurssin jälkeen aloin bloggata sivustolla paikka-kaikelle.fi ja tein tutkijantyön ohessa järjestämiskeikkoja kevytyrittäjänä. Minua motivoi ajatus, että voisin vaikuttaa ihmisten tavarasuhteeseen ja sitä kautta koko läntiseen kulutuskulttuuriin. Blogista tuli nopeasti suosittu, ja kustantaja otti yhteyttä, että haluaisinko tehdä tietokirjan. Yllätin itsenikin, kun samalla päätin lähteä yliopistolta ja ryhtyä yrittäjäksi. Vuonna 2017 julkaisin kirjan *Paikka kaikelle*. Mistä tavaratulva syntyy ja kuinka se padotaan, jossa kurkistan koteihin niin ammattijärjestäjän kuin kulttuurihistorioitsijan roolissa ja pohdiske-len, miten olemme päätyneet tilantee-

seen, jossa meillä on tavaraa enemmän kuin mistä pystymme huolehtimaan.

Millaista työ on?

Yksi syy lähteä ammattijärjestäjäksi oli, että tekisin kotikäyntejä eikä minun tarvitsisi istua koneella. Oivalsin kuitenkin aika nopeasti, että ihmisten on helpompi ottaa apua vastaan kursseina ja luentoina. Alkuvuodesta 2016 minut oli kutsuttu luennoimaan Turun kaupunginkirjastoon ja paikalle ilmestyi 260 ihmistä. He eivät mahtuneet istumaan. Ajattelin, että ihmiset ovat todella kiinnostuneita aiheesta, mutta eivät uskalla kutsua ammattijärjestäjää kotiinsa. Kodin sotkujen näyttäminen hävettää ja palvelun ajatellaan olevan kallista. Aloin kehittää verkkovalmennuksia, joille jokainen voi tulla omilla ehdoillaan. Päivittäinen työni on tällä hetkellä sitä, että päivitän somea ja istun koneella. Työhöni kuuluu myös verkkokurssien ohjausta, yrityksen ja uusien tuotteiden kehittämistä sekä yhteistyötä muiden yritysten kanssa. Yritykseni työllistää lisäksi osa-aikaisen assistentin.

Miltä on tuntunut vaihtaa akateemisesta työstä yrittäjäksi?

Tiettyjä yhteyksiä tutkijan ja yrittäjän työssä on. Tutkijana on ihan yhtä lailla vastuussa itsestään; itse pitää huolehtia rahoituksestaan ja siitä, että työt etenevät. Erojakin on. Itselleni on ollut valtava loikka ryhtyä yrittäjäksi, sillä en aiemmin edes tuntenut yhtään yrittäjää. Koen, että yrittäjänä minulla on paremmat mahdollisuudet menes-

tyä, sillä en kilpaile yhtenä tutkijana muiden joukossa, vaan yrityskehittämisen on aika uniikki. Jos jotain kaipaakaan akateemisesta työstä, niin työyhteisöä ja -kavereita. On iso muutos vaihtaa ammattiin, jota tekee töitä pääasiassa yksin.

Mitkä ovat tulevaisuudennäkymäsi? Aioitko tehdä ammattijärjestäjän töitä eläköitymiseen asti?

Viisivuotissuunnitelmia pitäisi aina olla, ja yrittäminen on itselläni siinä kyllä mukana. Ihmiset ovat innostuneita avusta, jota tarjoan ja tulevat kursseille, joten työlleni on tarvetta! Toisaalta pyrin koko ajan siihen suuntaan, että panostani yrityksen pyörittämisessä tarvittaisiin yhä vain vähemmän. Tällöin minulla olisi liikumavaraa kirjoittaa vaikka toinen kirja. Sitä on pyydetty paljon, mutta olen ollut sidottu yritykseen ja sen kehittämiseen.

Ajatteleva ruumis tutkimusmetodologian muodostajana

Henna-Reetta Schreck

Olen työskennellyt vuodesta 2017 alkaen Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineessa väitöskirjatutkijana. Tutkimuksessani syvennyin 1800-luvun lopun modernin murroksen aikakauden käsityksiin ruumiista ja ruumiillisuudesta. Tutkin aihetta suomalaisen kuvataiteilija Ellen Thesleffin taiteellisen tuotannon ja elämäkerallisten aineistojen valossa vuosien 1890–1915 välisenä aikana.

Työni on luonteeltaan tieteen ja taiteiden välistä. Yhdistän tutkimuksessani taide- ja kulttuurihistorian metodeja ja tutkimustapoja. Näiden rinnalla työhöni liittyy myös

taiteellinen työskentely esittävän taiteen parissa, ja sen mahdollistamat erilaiset tutkimisen metodit. Monipuolinen ja luova työskentely akateemisen tutkimuksen puitteissa ei ole Suomessa itsestään selvää, mikä tekee Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineesta erityisen paikan. Olen vaikuttunut, miten ennakkokuvottomasti ja kannustavasti työhöni ja erityisesti moninaisiin työmetodeihini on täällä suhtauduttu. Vaikka tiedettä ja taidetta yhdistävää työtä tehdäänkin jo varsin paljon, ovat monialaiset ja aistimelliset taiteellis-tieteellis-projektit historian tutkimuksen piirissä vielä harvinaisia. Usein tällaisissa yllirajaisissa projekteissa taide saa helpommin ”esittävän” kuin ”tutkivan” tehtävän. Taide saatetaan mieltää tapana kuvittaa, dramatisoida tai elävöittää tutkimusta, sen sijaan, että se olisi myös tutkimista ja lopulta myös tutkimusta itseään. Itse pyrin työssäni nimenomaan jälkimmäiseen.

Liityin esittävän taiteen työryhmään nimeltä ”Omakuva” vuonna 2019 ajatuksena edistää väitöstutkimustani osana taiteellista ryhmätyöskentelyä. Työryhmään kuuluvat lisäksi näyttelijät Johanna Jauhiainen ja Anu Almagro, muusikko Pauli Lyytinen, skenografi Jaana Kurttila ja valosuunnittelija Janne Teivainen. Lähtöpisteenä työskentelyllemme oli erityisesti Ellen Thesleffin teos *Omakuva*, mutta tärkeitä ovat myös hänen

muu tuotantonsa sekä elämäkerralliset tapahtumat ja aineistot. Hyödynämme työssämme erilaisia työtapoja ja paikkoja, ja olemme harjoitelleet ja pitäneet avoimia yleisötilaisuuksia esimerkiksi museoissa ja Thesleffin elämäntarinan kannalta merkittävässä paikoissa, kuten lapsuuden Kuopiossa tai Ruoveden Murolessa. Varsinaisen ensi-iltansa *Omakuva – Unia Ellen Thesleffin elämästä ja taiteesta* sai syksyllä 2021 Turun TEHDAS Teatterissa 13 esityksen voimin.

Teoskokonaisuutemme on fyysistä teatteria, missä tavoittelemme kollektiivisesti menneen ja nykyajan välistä dialogia tehden sen näkyväksi esittävän taiteen, historian tutkimuksen, skenografian, musiikin ja valojen välillä aukeavassa dialogissa. Teok-

semme elää tutkimuksen ja taiteellisen työskentelyn välisissä ja näyttää niiden kietoutumisen toisiinsa. Lauren Fournier puhuu tämänkaltaisesta tutkimus- ja luomistyön yhteydessä autoteoriasta. Autoteoria on kirjoittamisen ja tutkimisen tapa, jossa henkilökohtaisuus ja eletty ruumiillisuus yhdistyvät tietoisesti ja näkyvästi tutkijan työhön esimerkiksi teorian muodostuksessa tai tutkimisen metodologioissa. Työni *Omakuvan* parissa onkin minulle ennen kaikkea osa väitöskirjani metodin muodostamista ja lopulta myös sen käyttöä. Kyse on teorian, elämän ja ajattelun yhdistämisestä, ruumiillisesta ajattelusta, jolloin asioiden verbalisointi tapahtuu vasta tämän jälkeen. Esittämisen keinoin tutkiminen on kuin teorian perfor-

Omakuva-projekti Turun TEHDAS Teatterissa 2021. Anu Almagro (vas), Johanna Jauhiainen ja Hanna-Reetta Schreck.

mointia, teorian ruumiillistamista, mikä haastaa tutkijan katsomiskeisyyden ja tuo mukanaan aistit ja aistimuksellisuuden. Ranskalaiseen filosofiaan Jean-Luc Nancyyn nojaten ajattelen, että ruumis on se, joka ajattelee, ei se, jota ajatellaan.

Väitöskirjatyöskentely osana monitaiteellista työryhmää on vienyt minut mukaan empaattiseen leikkiin, jonka kautta pohtia ja oivaltaa entistä laajemmin, miten monin eri tavoin me tutkijat olemmekaan tutkimuksessamme myös ruumiillamme läsnä. Tämänkaltaisen tekemisen voi ymmärtää myös vastuksena ja perinteisten tapojen kyseenalaistamisena ja uudelleenajatteluna. Kulttuurihistorian oppiaineen avoimuus, sallivuus ja kannustavuus ovat olleet minulle käänteentekevä kokemus. Olen saanut rauhassa edistää ja tutkia aiheitani varsin vaativista ja hauraistakin lähtökohdista. En todella ole alusta saakka hahmottanut, mihin ja miten työ minua vie. Samalla tutkiminen esittävän taiteen keinoja käyttäen on jo nyt vaikuttanut paljon ajatteluuni ja kirjoittamiseeni. Olen saanut jakaa, kokea ja keskustella tutkimukseni aiheista, sen aineistoista ja tuloksista niin työryhmän kuin erilaisten yleisöjenkin kanssa. Suhteeni aineistoihini samoin kuin yleisöihini, lukijoihini, on monipuolistunut ja laajentunut. Olen saanut keskustella ja kohdata yleisöjä myös toisin, mitä perinteisempi tieteen popularisointi kirjoittamalla mahdollistaa.

Juha Isotalo

Kirjoitan väitöskirjaa kreikkalaisen historioitsija Herodotoksen totuus käsityksestä, lähteiden käytöstä sekä näiden lähteiden välittämästä identiteetistä.

Väitöskirjatyötä villassa

Väitöskirjaa kirjoittaessa kannattaa nauttia työn hyvistä puolista. Työskentelin koronavuodesta 2021 puolet ulkomailla eri huviloissa. Keväällä olin kolme kuukautta Turun Yliopistosäätiön omistamassa Villa Tammekannissa, jossa toimii Granö -keskus, Turun yliopiston ja Tarton yliopiston yhteinen residenssi Alvar Aallon suunnittelemassa talossa Tartossa. Syksyllä vietin toiset kolme kuukautta Suomen Rooman -instituutin Villa Lantessa Roomassa.

Kaikilla aloilla tällaisia mah-

dollisuuksia ei ole. Voi olla, että kirjanpitäjällä on vakaampi työsuhde kuin tutkijalla. Mutta kirjanpitäjille ei ole tarjolla samanlaisia residenssimahdollisuuksia kuin tieteen ja taiteen tekijöille. Oman kokemukseni mukaan historioitsijoille on tarjolla residenssipaikkoja ja niihin pääseminen ei ole vaikeaa. Ei kannata miettiä, onko residenssin ala täsmälleen omaa tutkimusintressiä vastaava tai onko itse tarpeeksi hyvä. Monet tutkijat käyvät suosikkipaikoissaan vuodesta toiseen. Tilaa uusille tulijoille kyllä on, vaikka residenssit tulevat usein täyteen.

Molempiin omista residenssikokemuksistani pääsee osalliseksi hakemalla paikkaa jokavuotisessa haussa. Sen lisäksi Suomen Rooman-instituutilla on pidempiaikaisia stipendejä – itse olin Roomassa Amos Anderson –stipendiaattina. Tarttoon taas haimme puolisoni kanssa residenssiä pyörittämään residenssivastaaviksi ja pääsimme. Paha kyllä koronakeväänä 2021 vieraita omalla jaksollamme oli pyöreät nolla. Näiden paikkojen lisäksi monilla säätiöillä on kohteita ympäri Suomen ja Suomella instituutteja monessa maassa.

Kansainvälistymisen käytäntöjä

Suomalaisella yliopistokentällä on pitkään vallinnut aika yksinkertainen käsitys siitä, miten tutkijat kansainvälistyvät. Yliopistojen toiminnan seurannassa ja sitä kautta myös rahoituksessa on laskettu ulkomailla fyysisesti vietettyjä tutkijavaihtoviikkoja ja vaihto-opiskelukuukausia. Ennen

väitöskirjan aloittamista tein työkseni koulutuspolitiikkaa. Niiden vuosien aikana koitimme kovasti monipuolistaa tätä kuvaa ja edistää muitakin kansainvälistymisen muotoja perustutkinto-opiskelijoille. Puhuttiin kotikansainvälistymisestä. Sekin tuntuu kankealta kun ajattelen millaista oma työskentelyni väitöskirjan kanssa käytännössä on.

Minun ei tarvitsisi koskaan lähteä ulkomaille työni vuoksi. Kun tutkimuskohteena on hyvin tunnetut antiikin tekstit eikä esimerkiksi esineistö, sähköisesti saatavilla olevat tekstit riittävät paremmin kuin hyvin. Jos tutkisin Herodotoksen *Historiateoksen* vanhimpia säilyneitä käsikirjoituksia ja fragmentteja, olisivat nekin saatavilla laadukkaasti digitoituina.

Kansainvälistymisen haaste minulle oli eräänlainen Catch-22 –ongelma. Olisi hyödyllistä tutustua spesifisti oman aiheen kannalta samoja asioita tutkiviin tutkijoihin. Sitä varten pitäisi käydä spesifisti omaa aihetta käsittelevissä konferensseissa. Mutta löytääkseen ne konferenssit pitäisi tuntea niissä käyvät ihmiset. Muuten ne hukkuvat tieteellisten tapahtumien valtavaan virtaan, josta ei osaa erottaa itselle hyödyllisiä.

Oma tieteellinen verkosto

Omalla kohdallani paras askel eteenpäin on ollut pandemian ansiota. Kun livetapahtumat loppuivat, kaksi brittiä – Tom Harrison ja Jan Haywood –aloittivat viikottaisen seminaarin, jossa nähdä kollegoita Zoomin vä-

lityksellä. Yllätykseni oli suuri kun päädyin ensimmäistä kertaa itse seuraamaan keskiviikkoista ohjelmaa, joka koostuu aina esitelmästä ja sitä seuraavasta keskustelusta. Paikalla oli liki jokainen tällä hetkellä kirjoittava Herodotos –tutkija, jonka tutkimusta olin lukenut. Ja keskustelun henki oli osallistava eikä vain passiivisesti luentoja seuraava. Tom ja Jan tulevat itse paikalle aina puoli tuntia ennen aloitusta ihan vaan juttelemaan ihmisten kanssa. He ystävällisesti pyysivät minuakin pitämään esitelmän ja pääsin pitämään esityksen identiteetin rakentamisesta *Historiateoksen* kertomuksissa, joissa lähteinä on yhteisö eikä yksittäinen informantti.

Tämä Herodotus Helpline on paisunut seminaarista verkostoksi, joka on rekisteröitynyt, aloittaa pian oman vertaisarvioidun julkaisusarjan, järjestää koko *Historiateoksen* läpiluennan livenä noin 200 lukijan voimin kaikilla mahdollisilla kielillä ja nimensä mukaisesti todella ylläpitää sivustoa, jossa kuka tahansa kansalainen voi kysyä häntä askarruttavia Herodotokseen liittyviä kysymyksiään.

Tämä kansainvälinen verkosto on enemmän kuin edes uskaltaisin toivoa oman työni tueksi. Siitä ei paljasta kansainvälistymisenä yliopistoa eikä minua. Toivon, että tulevaisuudessa opetus- ja kulttuuriministeriö uskaltaisi rahoittaa yliopistojen toimintaa suoraan ilman keinotekoisia määrällisiä mittareita. Silloin luotettaisiin siihen, että tutkija tekee kyllä

kaikkensa kansainvälistyäkseen ihan vaan oman uransa vuoksi itselleen hyödyllisellä tavalla.

Kulttuurihistorian seuran toimintavuosi 2021

Elina Karvo

Vuonna 2021 Kulttuurihistorian seura jatkoi toimintaansa sisukkaasti eteenpäin koronan tuomien rajoitusten puitteissa. Korona-aikana yleistyneet etäkokous- ja tapahtumakäytännöt tulevat vaikuttamaan seuran toimintaan myös jatkossa, mahdollistaen lisäksi joustavamman osallistumisen ympäri Suomen.

Vuoden lopussa seuralla oli 59 jäsentä, ja aktiivista viestintää ja tiedottamista harrastettiin Facebookin, Instagramin ja Twitterin kautta. Erityisesti seuran blogi elävöityi, kun saimme blogin toimittajaksi väitöskirjatutkija Satu Sorvalin. Vuoden aikana blogissa julkaistiin museo- ja näyttelyvierailuista kertovia juttuja, väitöskirjatutkijoiden esittelyjä sekä esseitä – jäljitettiinpä blogissa erään urkuharmonin historiaakin!

Vuonna 2021 jatkui seuran julkaisutoiminta. Päivänvalon näki Capsa Historiae -julkaisusarjan uusin teos *Kuviteltu avaruus*. Elämää maan ulkopuolella. Teos syntyi vuonna 2019 järjestetyn avaruusseminaarin jälkipuheena ja käsittää 12 artikkelia. Tekstien näkökulmat esittävät niin fiktiivisiä kuin tieteellisiä katseita avaruuteen, ja vievät lukijan avaruuslentojen, populaarikulttuurin tuotteiden ja astrobiologian matkaan. ”Kun me tutkimme avaruutta, me tutkimme myös itseämme. Avaruus edustaa meille lopullista, ääretöntä rajaseutua, joka toimii pelkojemme ja fantasioidemme ehtymättömänä kaivona”, kuvaavat teoksen teemoja toimittajat Heidi Kurvinen, Petri Paju ja Petri Saarikoski.

Seuran toisen julkaisusarjan,

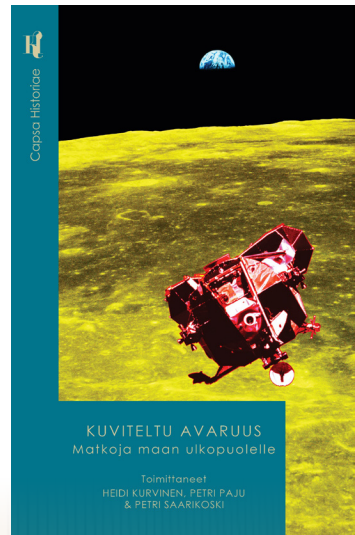
Professori emeritus Keijo Virtanen Kulttuurihistorian muisti -webinaarissa.

Cultural History – Kulttuurihistoria, seuraavaa teosta työstettiin eteenpäin vuonna 2021. Uusi kulttuurihistorian tutkimusmetodeja käsittelevä teos ilmestyy kulttuurihistorian juhlavuonna 2022, ja työn alla on myös soveltavaa kulttuurihistoriaa käsittelevä artikkelikokoelma.

Seura on aktiivisesti mukana kulttuurihistorian juhlavuoden tapahtumissa vuonna 2022. Juhlavuotta pohjustaen seura järjesti jo keväällä 2021 ensimmäisen Kulttuurihistorian muisti -tapahtuman. Webinaarina järjestettyyn tapahtumaan oli kulttuurihistorian vaiheita muistelemaan kutsuttu professori emeritus Keijo Virtanen (Turun yliopisto) ja professori (nyk. emerita) Marja Tuominen (Lapin yliopisto). Heidän puheenvuoroissaan nousi vahvasti esiin kulttuurihistorian määrittämisen merkitys

oppiaineen historiassa, sekä kulttuurihistorian poikkitieteellinen luonne ja valmius katsoa aina uusiin suuntiin.

Kulttuurihistorian seura on avoin kaikille kulttuurihistoriasta kiinnostuneille ja mukaan voi liittyä milloin vain! Lisätietoa seurasta ja sen toiminnasta löytyy osoitteesta kulttuurihistoria.net.

Kulttuurihistorian seura (KHS)

Kulttuurihistorian seura edustaa Suomessa tieteenalansa kansainvälistä kattojärjestöä International Society for Cultural History (ISCH). Seuran tavoitteena on edistää kulttuurihistoriaa tieteenalana sekä tukea kulttuurihistorian opetusta ja yleistä tunnettuutta. Seura järjestää muun muassa kokouksia, esitelmä- ja opetustilaisuuksia ja pyrkii edistämään oman alansa tiedotus- ja julkaisutoimintaa

International Society for Cultural History (ISCH)

Kansainvälinen kulttuurihistorian seura on vuodesta 2007 lähtien toiminut kulttuurihistorian tutkimusta tukeva tieteellinen yhdistys. Suomalainen Kulttuurihistorian seura (KHS) on ISCH:n tytäryhdistys. ISCH toimittaa omaa tieteellistä aikakauslehteä, kaksi kertaa vuodessa ilmestyvää *Journal of the International Society of Cultural History* sekä kirjasarjaa. Lisäksi seura järjestää vuosittain konferensseja: vuoden 2017 konferenssi järjestettiin Ruotsin Uumajassa. Turkulaiset kulttuurihistorioitsijat ovat osallistuneet aktiivisesti sekä seuran toimintaan että hallintoon.

Suomen historiallinen seura (SHS)

Vuonna 1875 Helsingissä perustettu Suomen Historiallinen Seura on vanhin suomenkielinen tieteellinen historiallinen yhdistys. Seuran tavoite on edistää historiantutkimusta ja tuntemusta. Tätä nykyä seura organisoii tutkimushankkeita, järjestää erilaisia konferensseja ja seminaareja ja julkaisee yhteistyössä Historian Ystävien Liiton kanssa Historiallista Aikakauskirjaa, Suomen merkittävin historia-alan tieteellistä aikakauslehteä. SHS edustaa Suomea kansainvälisessä historiantutkimuksen CISH-seurassa. Vaikka SHS on ensisijaisesti tieteellinen seura, sen perusjäsenyys on kaikille avoin.

Turun Historiallinen Yhdistys (THY)

THY on vuonna 1923 perustettu kaikille avoin seura, jonka tavoitteena on edistää historiantutkimusta ja historiatieteellistä harrastusta. Yhdistys julkaisee kahta vertaisarvioitua teossarjaa, jotka ovat Historia Mirabilis ja Turun Historiallinen Arkisto. Yhdistys järjestää myös julkisia tapahtumia, avoimia luentosarjoja sekä retkiä ja matkoja niin kotimaahan kuin ulkomaille. Turun yliopiston historia-aineiden ainejärjestön Kritiikin jäsenet ovat automaattisesti myös THY:n jäseniä.

Aboagora tuo tieteen ja taiteen yhteen

Maarit Leskelä-Kärki

Kuvassa vasemmalta oikealle: Marja Lahelma, Jasmine Westerlund, Tiina Mahlamäki, Patrik Kleemola

Vuosittain elokuussa järjestettävä Aboagora – between arts and sciences tapahtuma vahvistaa taiteen ja tieteen välistä vuoropuhelua. Jo yli kymmenen vuotta käynnissä ollut tapahtuma täyttää Sibelius-museon esitelmillä, teatterilla, musiikilla, kuvataiteella, elokuvilla ja performansseilla. Tapahtumaa ovat yli kymmenen vuoden ajan järjestäneet kulttuurihistorian oppiaine, Donner-instituutti, Åbo Aka-

demii sekä viime vuosina mukaan tullut Taideakatemia. Tapahtuma tuo yhteen niin tutkijoita ja opiskelijoita kuin laajempaa yleisöä.

Vuosina 2019–2023 Aboagoran tapahtumat ovat jäsentyneet Five Rings -tematiikan alle. Miek-kamestari-filosofi Miyamoto Musashin teokseen pohjautuen Aboagorassa on tarkasteltu Maan, Veden ja Tulen teemoja. Vuonna 2022 vuorossa on Tuuli ja viimeisek-

si 2023 Tyhjiys. Elokuun lopulla 2021 Tulen yhteydessä pohdimme muun muassa aurinkoa kaiken yhdistävänä voimana uskonnossa ja taiteessa, metsäpaloja, aktivismia ja ihmisen paikkaa nykymaapallolla.

Aboagoran viisivuotiskausi päättyy Tyhjiyteen, mutta suunnittelun alla on jo seuraava seitsemenvuotiskausi. Tarkoitus on, että Aboagora säilyy tulevaisuudessa-kin osana turkulaista elokuuta ja kehittää eteenpäin taiteen ja tieteen välistä yhteyttä. Viimeisten kolmen vuoden ajan merkittäväksi on tullut myös väitöskirjatutkijoille tarkoitettu Pre-Symposium,

jossa tutkijat kokoontuvat saaristoresidenssiin tarkastelemaan ajankohtaisia teemoja. Voit seurata Aboagoran toimintaa sen kotisivuilla (<https://aboagora.fi/>) sekä sosiaalisessa mediassa. Joka vuosi tapahtumaan osallistuu myös opiskelijaharjoittelijoita.

Tuoreita kirjajulkaisuja

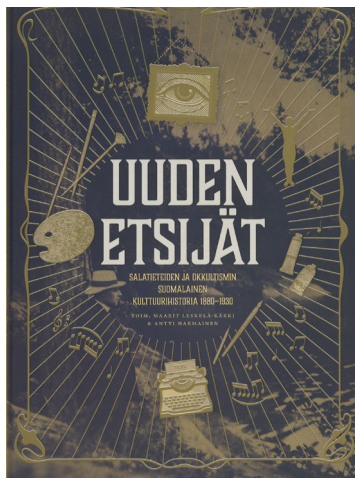
Sari Katajala-Peltomaa, Jenni Kuuliala ja Marika Räsänen: Verta vuotava kuva ja muita outoja ihmeitä. Eletty usko myöhäiskeskiajalla. Gaudeamus 2022.

Kirja avaa myöhäiskeskiajan ihmisten arkea ja arjen maailmaa merkillisten ihmekertomusten kautta. Teoksessa syvennyttään analysoimaan ihmeitä, joissa pyhimykset toimivat jumalaisen voiman välittäjinä parantaen erilaisista sairauksista ja pelastaen kiperistä tilanteista. Tutkimuksen lähteinä käytetään pyhimysten kanonisatioon liittyvää materiaalia 1200–1400-lukujen läntisestä Euroopasta.

Maarit Leskelä-Kärki ja Antti Harmainen: Uuden etsijät. Salatieteiden ja okkultismin suomalainen kulttuurihistoria. Teos 2021.

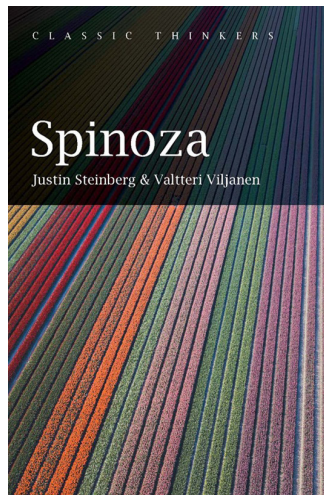
Uuden etsijät -teos on Maarit Leskelä-Kärjen johtaman samannimisen projektin päätösteos (Teos 2021). Projektin tutkijoiden kirjoittama Uuden etsijät on tutkielma unohdetusta osasta kulttuurihistoriaa ja ensimmäinen laaja tutkimus historiamme esoteerisista virtauksista. Kirja lähestyy aihetta taiteilijoiden, kirjailijoiden, muusikoiden ja yhteiskunnallisten keskustelijoiden kautta.

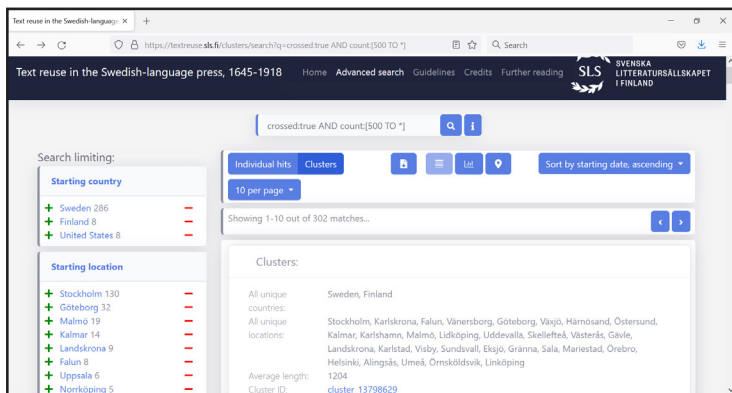
Justin Steinberg & Valtteri Viljanen: Spinoza (Classic Thinkers Series). Cambridge: Polity Books, 2021.

Benedictus de Spinoza (1632–1677) on yksi länsimaisen ajattelun kiistellyimpiä ja arvoituksellisimpia filosofejia. Hänen pääteoksensa *Etiikka* (1677) rakentaa kokonaisvaltaisen filosofisen järjestelmän ja väittää, että jumala ja luonto ovat yksi ja sama asia. Vuoden 1670 Teologis-poliittinen tutkielma puolestaan herätti valtavan skandaalin raamattukritiikillään, papistonvastaisuudellaan ja ajattelun vapauden puolustuksellaan. Näiden teosten myötä Spinoza leimautui poikkeuksellisen radikaaliksi valistusajattelijaksi. Tässä kirjassa Steinberg ja Viljanen tarjoavat tiiviin ja ajantasaisen esityksen Spinozan ajattelusta ja sen perinnöstä. Teos tarkastelee Spinozan ajattelun kaikkia osa-alueita politiikasta ja teologiasta ontologiaan ja epistemologiaan. Näin tarjotaan sekä Spinozan tuotannon kokonaisuudessaan huomioiva johdanto niille, joille tämä tärkeä ajattelija on entuudestaan tuntematon, että tasapainoinen ja informatiivinen tutkielma myös kokeneemmille lukijoille.

Text Reuse in the Swedish-language Press, 1645–1918 (<https://textreuse.sls.fi/>).

Projekti Informationsflöden över Östersjön. Svenskspråkig press som kulturförmedlare 1771–1918 julkaisi lokakuussa 2021 tietokannan, joka koostuu (vähintään 300 merkin pituisista) tekstintoistoista Suomen ja Ruotsin ruotsinkielisessä sanoma- ja aikakauslehdissä. Tietokanta on luotu käyttämällä laskennallista menetelmää, ja sen avulla SLS:n rahoittama ja professori Hannu Salmen johtama hanke tutkii ylirajaista tekstien ja tiedon liikettä. Avoimessa tietokannassa Text Reuse in the Swedish-language Press, 1645–1918 on mukana yli 1100 lehtinimikettä noin 150 paikkakunnalta Malmöstä Ouluun ja Kiirunaan. Ajallisesti aineisto kattaa 274 vuotta. Kuvassa tietokannan käyttöliittymä.

Dosentti Asko Nivala johtaa *Suomalaisen kirjallisuuden atlas 1870–1940* -hanketta. Hanke kartoittaa suomenkielisen kaunokirjallisuuden kuvittelemaa tilaa vuosina 1870–1940. 2-vuotinen hanke on saanut Alfred Kordelinin säätiön Suuret kulttuurihankkeet apurahan. Projekti soveltaa neuroverkkoon perustuvaa nimen-tunnistusta, avointa linkitettyä dataa ja paikkatietojärjestelmiä. Tuloksena syntyvät interaktiiviset kartat julkaistaan hankkeen verkkosivuilla (atlas.utu.fi). Tutkimusryhmässä ovat mukana FT Harri Kiiskinen, FT Juhana Saarelainen sekä FT Jasmine Westerlund.

Dos. Asko Nivala on saanut Suomen Kulttuurirahastolta 2-vuotisen apurahan hankkeelle *Artificial Intelligence Before Computers: The History of Romantic Computationalism*. Tutkimus selvittää tekoälyä koskevien puhetapojen historiaa 1700-luvun valistuksen ja 1800-luvun romantiikan aikana ennen digitaalisen tietokoneen keksimistä. Hanke jäljittää nykyisen AI-diskurssin esihistoriaa osoittamalla sen juuret romantiikan ja teollisen vallankumouksen aikakaudella. Projektin tuloksena julkaistaan monografia.

Heidi Hakkaraisen postdoc-tutkimus *Luonto, tunteet ja kasvaminen: 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun kansainvälisten kasvatusaatteiden vaikutteet Viipurin ja Vanhan Suomen alueen lapsille ja nuorille suunnatuissa*

sa kirjoissa tarkastelee Vanhan Suomen alueella julkaistuja aapisia, satuja ja muita lapsille suunnattuja kirjoja. Tutkimuksessa tarkastellaan varhaisen suomenkielisen lastenkirjallisuuden kytköksiä kansainvälisiin vaikutteisiin ja saksankielisiin koulutuskeskusteluihin 1800-luvun alussa. Tutkimushanketta rahoittaa Suomen Kulttuurirahaston Varsinais-Suomen rahasto.

Ympäristötaideteokseksi muovattu tsaarinpopeli Tuomaanpuistossa

Tutkimuskeskukset

Kulttuurihistorioitsijat ovat mukana useissa monitieteisissä tutkimuskeskuksissa. Osa kulttuurihistoriaan läheisesti sidoksissa olevista keskuksista on toiminut jo kauan, mutta joukossa on myös nuorempia tulokkaita.

Centre for the Study of Storytelling, Experientiality and Memory (SELMA)

Kesällä 2015 perustettu SELMA on yleisen kirjallisuustieteen professori Hanna Meretojan ja kulttuurihistorian yliopistonlehtori Maarit Leskelä-Kärjen aloitteesta käynnistynyt monitieteinen tutkimuskeskus. SELMA tutkii tarinankerronnan, kokemuksellisuuden ja muistin välisiä keskinäisiä riippuvuussuhteita näkökulmista, joita useat toiminnassa mukana olevat tieteenalat ja myös taiteilijat tuovat mukanaan. Keskuksen tarkoituksena on tuoda yhteen ja entisestään kehittää jo olemassa olevaa narratiivisuuden, kokemuksen ja kulttuurisen muistin käsitteiden ympärillä käytyä keskustelua. Keskuksessa toimii useita tutkijoita ja ulkomaisia vierailevia professoreja. Keskuksen piirissä on syntynyt tutkimushankkeita, joita rahoittavat esimerkiksi Koneen säätiö, Suomen Akatemia ja EU. SELMA järjestää säännöllisesti avoimia tapahtumia ja opetusta sekä kehittää uusia tutkimuksellisia avauksia.

Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies (TUCEMEMS)

TUCEMEMS tutkii esimodernia aikaa myöhäisantiikista aina 1700-luvulle saakka erilaisista historia-, kulttuuri- ja kielitieteellisistä näkökulmista. Tutkimuskeskus kerää yhteen useiden Turun yliopistossa toimivien aineiden tutkimusnäkökulmia ja tutkijoita ja luo heille mahdollisuuden uusien näkökulmien ymmärtämiseen. TUCEMEMS organisoii yhteistyötahojen kanssa vanhojen aikojen opintokokonaisuutta, joka käsittelee ajanjaksoa esihistoriasta uudelle ajalle saakka. Vanhojen aikojen opintokokonaisuus on vapaa sivuaine kaikille Turun yliopiston opiskelijoille.

Centre for the Study of Christian Cultures (CSCC)

CSCC on yksi humanistisen tiedekunnan tutkimuskeskuksista, jonka toiminnassa kulttuurihistoria on aktiivisesti mukana. Keskus kerää yhteen erilaisia humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia kristinuskon tutkimukseen ja pyrkii kehittämään yhteistyötä näiden välillä. Esimerkiksi politiikan, aatteiden, taiteiden, kulttuurin ja talouden suhteet kristinuskoon ovat kaikki CSCC:n tutkimusaiheita. Tutkimuskeskuksen toimintaan kuuluvat kuukausiesitelmät, kansalliset ja kansainväliset seminaarit ja konferenssit sekä laajemmalle yleisölle suunnatut paneelikeskustelut ja luennot.

The International Institute for Popular Culture (IIPC) ja The European Popular Culture Association (EPCA)

IIPC on monitieteinen populaarikulttuurin historiaan ja nykyilmiöihin keskittynyt tutkimusinstituutti, jota johdetaan osin kulttuurihistorian oppiaineesta. Instituutti on kansainvälinen keskus, jonka julkaisut, esitelmät, tutkijavierailut ja projektit edustavat mahdollisimman laajasti Turun yliopiston HKT-laitoksella tehtävää populaarikulttuurin tutkimusta. IIPC haluaa määritellä populaarikulttuurin tutkimuksen mahdollisimman laajasti ja kansainvälisesti. Sen toimintaan liittyy vahvasti myös eurooppalainen populaarikulttuurin tutkimusorganisaatio EPCA, jota johdetaan Turusta. Järjestö järjestää vuosittain ympäri Euroopan EUPOP-konferensseja, joihin toivotaan mukaan myös kulttuurihistoriasta kiinnostuneita opiskelijoita ja tutkijoita.

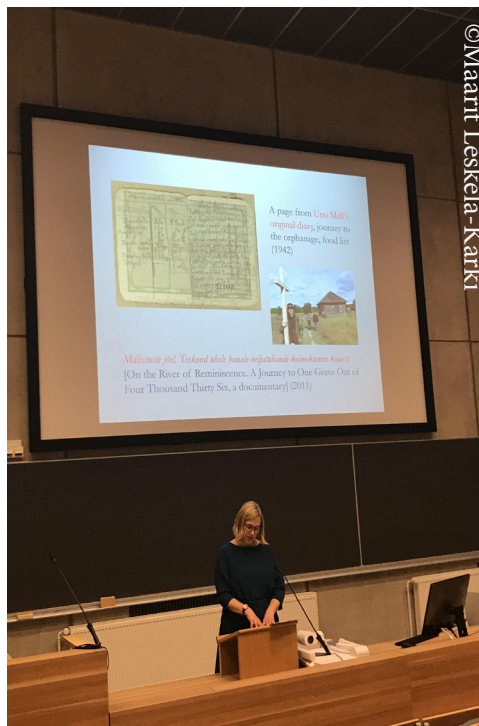
XXVIII -Veikko Litzen luento: Kirjoittamisen merkitys ja eletyn elämän tulkinnan etiikka

Maarit Leskelä-Kärki

Kulttuurihistorian vuotuinen Veikko Litzen -luento pidettiin poikkeusajan väli vuoden jälkeen joulukuussa 2021. Vieraaksemme oli jo vuonna 2020 kutsuttu apulaisprofessori Leena Kurvet-Käosaar Tarton yliopistosta, ja nyt hän pääsi vihdoin vieraaksemme. Litzen-luennon lisäksi järjestettiin SELMA-keskuksen toimesta seminaarikeskustelu, jossa laitoksen tutkijat saivat kertoa omasta elämänkerrontaan ja kulttuuriseen muistiinliittyvästä tutkimuksestaan.

Niin Tarton yliopiston kirjallisuudentutkimuksen laitoksella kuin Viron kirjallisuusmuseossa työskennelleen Kurvet-Käosaaren tutkimusintresseihin kuuluu virolaisen omaelämäkerrallisen kirjoittamisen traditio, päiväkirjat ja suullinen muistitieto sekä Neuvosto-Viron jälkeisen ajan elämäkerralliset aineistot. Hän on tutkinut kyyditettyjen virolaisten kohtaloita, ja perehtynyt erityisesti trauman ja elämäkerrallisen kirjoittamisen välisiin suhteisiin.

Litzen-luennollaan ”Vibrant connections: mundanity and self-representational writing” Kurvet-Käosaar tarkasteli omaelämäkerrallisen kirjoittamisen

Leena Kurvet-Käosaar pitämässä luentoaan.

merkityksiä tavallisten ihmisten elämässä. Luennessa keskityttiin erityisesti erään virolaisen perheen kohtaloon työleirillä Siperiassa 1940-luvun lopulla. Pienen pojan omaelämäkerralliset dokumentit, tekstit ja kirjoitukset kertoivat perheen ahdingosta ja siitä, miten osa perheestä kuoli nälkään. Luennolla pohdittiin syvästi traumaattisen aineistojen tutkimisen etiikkaa sekä vaikeiden historiallisten tapahtumien kertomisen politiikkaa.

©Maarit Leskelä-Kärki

Tunnelmia SELMA-keskuksen seminaarikeskustelusta. Kuvassa vasemmalta oikealle: Kirsi Tuohela, Veera Ojala, Samira Saramo, Marika Ahonen ja Leena Kurvet-Käosaar.

Kulttuurihistoria 50 vuotta

Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaine täyttää vuonna 2022 viisikymmentä vuotta. Juhlavuosi näkyy ja kuuluu vuoden mittaan niin oppiaineen blogissa ja YouTube-kanavalla kuin erilaisina tapahtumina ja julkaisuina.

Muuttuva oppiaine

Oppiaine perustettiin Turun yliopistoon vuonna 1972. Sivistyshistorian professuurin perustamisesta oli tosin keskusteltu jo yliopiston perustamisen aikoihin, mutta oppiaineena kulttuurihistoria otti paikkansa perinteisten Suomen historian ja yleisen historian rinnalla vasta 1960- ja 1970-lukujen taitteessa.

Ensimmäisen opinto-oppaan mukaan kulttuurihistoriaan sisältyi ”länsimaiden korkeakult-

tuurin (mukaanluettuna sen itämaiset juuret, Byssanti ja muu Itä-Eurooppa) kehitys antiikista nykypäiviin”. Tavoitteena oli ”tuttua opiskelija näkemään kulttuurin eri alojen väliset yhteydet ja siten luomaan kokonaiskäsityksen eri aikakausien kulttuureista”.

Aikojen saatossa oppiaineessa on tutkittu muun muassa keskiajan, uuden ajan alun sekä 1800-lukujen kulttuurihistoriaa.

Aikalaiskokemusten, ajattelun ja tunteiden kulttuurihistorian, populaarikulttuurin, mediahistorian, sukupuolten historian, uskontokulttuurien, materiaalsen kulttuurin ja ympäristön tutkimuksen rinnalle on viime vuosina noussut myös digitaalinen historia.

Alkuvuosina tarjolla olleista approbatur- ja cum laude -opinnoista oppiaineen sisältö on rikastunut ja monipuolistunut. Nykyisin perus- ja aineopinnot ovat historia-aineiden kesken yhteiset, mutta kulttuurihistoriasta valmistetaan maistereiksi ja tohtoreiksi.

Maistereita on tähän mennessä valmistunut yli 700 ja tohtoreita 72.

Ajassa kiinni

Vaikka kulttuurihistorian tapa tarkastella ilmiöitä on monille tuttu, kansainvälisesti kulttuurihistorian maisteri- ja tohtorikoulutusta on niukasti. Turun yliopiston oppiaine onkin saanut tunnustusta niin paikallisesti, valtakunnallisesti

kuin kansainvälisestikin laaja-alaisena opetus- ja tutkimusyksikkönä, jossa korostetaan opetuksen ja tutkimuksen tiivistä yhteyttä.

Oppiaineesta valmistuu asiantuntijoita monipuolisiin tehtäviin julkisella ja yksityisellä sektorilla. Kulttuurihistorioitsijoita voi löytää vaikkapa kulttuurin, opetuksen ja tutkimuksen parista. Oppiaineen tutkimuksen ja opetuksen eettisen pohjavireen

©Paavo Oinonen

Päivi Istala, Ville Pernaa, Kari Kallioniemi ja Hannu Salmi muistelivat 70-luvun värejä ja varjoja.

mukaisesti kulttuurihistorioitsijat seuraavat aikaansa ja ottavat kantaa maailman menoon.

Tapahtumia ja julkaisuja

Tapahtumien osalta juhlat vuosi käynnistyi jo huhtikuun 8. päivänä 2022 seminaarilla Värejä ja varjoja. 70-luvun monet kuvat. Turun yliopiston Publicumin auditoriossa järjestettyä tapahtumaa oli mahdollisuus seurata myös verkon kautta. Teemalla oppiaine halusi muistaa perustamisvuosikymmentään. Päivän aikana kuultiin kuusi esitelmää, joiden aihepiiri ulottui koulutuspolitiikasta, Kekkosslovakian kautta 70-luvun ruokamuistoihin. Päätöspaneeleiksi etsi akatemiaprofessori Hannu Salmen luotsaamana seitsemänkymmentäluvun perustaa ja kysyi, millainen oli vuosikymmen, jolloin televisiossa katsottiin kahden kanavaa ja jonka avainsanoihin kuuluivat punkkari, diinari, disko, Teiniliitto, suومتtuminen, YYA ja UKK. Keskustelemassa olivat toimittaja Päivi Istala, dosentti Kari Kallioniemi ja Ville Pernaa.

Kulttuurihistorian 50-vuotisjuhlavuoden etenemistä voi seurata oppiaineen blogissa, YouTube-kanavalla ja erilaisissa tapahtumissa. Syksyllä 2022 on luvassa

Turun linnassa yhteistyössä Turun museokeskuksen kanssa järjestettävä studia generalia -luentosarja. Kevään 2022 päätteeksi ilmestyy Marjo Kaartisen ja Hannu Salmen toimittama ja SKS:n kustantaman juhla-kirja *Keski-ikä - Kulttuurihistoria*.

Vuosi huipentuu 25. marraskuuta 2022 Kärenilla pidettäviin juhliin.

Blogi Kulttuurihistoria Nyt!

<https://blogit.utu.fi/kulttuurihistoria/juhlavuosi-2022/>

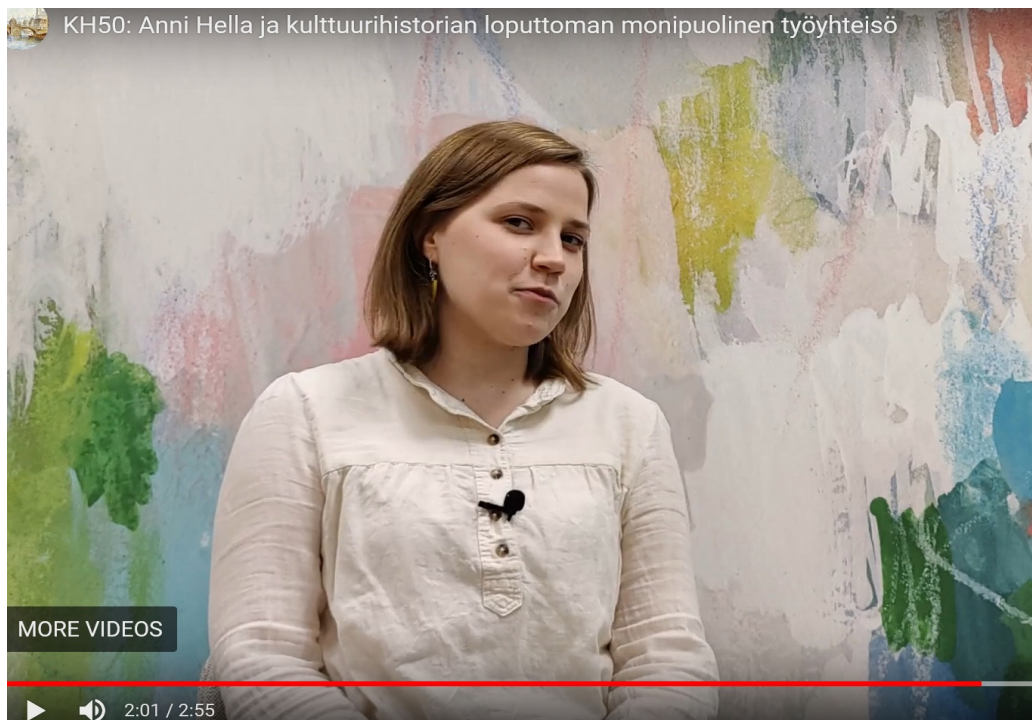
Oppiaine YouTubeissa

<https://www.youtube.com/user/kulttuurihistoria>

Oppiaineen verkkosivut

<https://www.utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/kulttuurihistoria>

Artikkeli perustuu Turun yliopiston verkkosivuilla 26.4.2022 julkaistuun uutisjuttuun, jossa asiantuntijoina olivat Marjo Kaartinen, Maarit Leskelä-Kärki ja Hannu Salmi.

Väitöskirjatutkija Anni Hella luotasi kokemuksiaan oppiaineesta kesäkuun 2022 YouTube-videolla. Kuva-kaappaus.

Tulevia tapahtumia

30.8. Historian ja arkeologian opiskelijoiden orientaatio-
luento salissa Edu 1 (Educarium)

25.11. Oppiaineen 50-vuotisjuhlat Kårenilla, joiden yhteydessä pidetään XXIX Veikko Litzen -luento

Jatko-opiskelijoiden tutkimuspäivät

23.9.

14.10.

9.12.

Kulttuurihistoria

Vatselankatu 2,
Arcanum 2. krs.
20500 Turku

Opintoneuvoja
Heli Paalumäki
+358 29 450 3973
+358 50 346 1947

<https://www.utu.fi/kulttuurihistoria/>
<https://blogit.utu.fi/kulttuurihistoria/>
<https://twitter.com/kulthist/>
<https://www.facebook.com/Kulttuurihistoria-Turun-yliopisto-112339585489588/>